

האגודה האנתרופולוגית הישראלית
הכנס השנתי ה-40

”תרבות?” : מבטים אנתרופולוגיים

3-4 ביולי 2012 , קמפוס האקדמית עמק יזרעאל

חוברת תקצירים והתוכנית המלאה של הכנס

"תרבות?": מבטים אנתרופולוגיים

ימים שלישי ורביעי י"ג וי"ד בתמוז תשע"ב, 4-3 ביולי 2012, מרכז תקשורת (בניין 1), קמפוס האקדמית עמק יזרעאל.

3.7 יום שלישי

8:00-9:00 התכנסות

9:00-10:40 מושבים 1-4 :

מושב 4 - חדר 1222	מושב 3 - חדר 1218	מושב 2 - חדר 1217	מושב 1 - חדר 1208
<p><u>גשרים בתוך ובין תרבויות</u></p> <p>יו"ר ומתדיין: חאלד פוראני</p> <p>טובה גמליאל: חליפי ידע וכבוד במפגש טכנולוגי בין-דורי: תרבות ומעמד של "ילידים דיגיטליים" בבי"ס יהודי ובבי"ס ערבי.</p> <p>טוני באום:</p> <p>"Worlds" and "Ways" in an Israeli-Palestinian Social Network</p> <p>אילנה מזרחי: מקומה של התרבות בהבניית זהות בזקנה המופלגת.</p>	<p><u>דינמיקה של כינון זהות בסביבה מרובת תרבויות</u></p> <p>יו"ר ומתדיין: משה שרעבי</p> <p>גלית ינאי-ונטורה: פמיניזם אורתודוקסי בישראל: כינונה של זהות דיאלקטית בחברה רב-תרבותית.</p> <p>הלנה דה-סביליה ועמית רוטמן:</p> <p>הדינמיקה של יחסי הכוח בין נציגי רוב לנציגי מיעוט במסגרת שותפות בין-ארגונית.</p> <p>דניאלה אריאלי וויקטור פרידמן: התמודדות עם קונפליקטים בין תרבותיים ב"מרחבים של מפגש טבעי".</p> <p>משה שרעבי: משמעותה של העבודה דרך הקונטקסט התרבותי של יהודים ומוסלמים בישראל.</p>	<p><u>בין התרבות לטבע: פרשנויות שונות לתרבות וסביבה</u></p> <p>יו"ר ומתדיין: דני רבינוביץ</p> <p>לירון שני: "תרבות השיטה" - המאבק סביב עצי השיטה והחקלאות בדרום הארץ.</p> <p>טל אלון-מוזס: תפיסות סביבתיות משתנות בתכנון פארק אריאל שרון.</p> <p>הילה שגיא ואביגיל מוריס: תפיסות הסביבה בתרבויות שונות בערבה הדרומית משני צידי הגבול הישראלי-ירדני.</p>	<p><u>ייצוגי תרבות בין אתיקה, פוליטיקה, כמיהה, ותועלתנות</u></p> <p>יו"ר ומתדיינת: עפרה גולדשטיין-גדעוני</p> <p>רפי גרוסגליק: צרכנות אתית? צריכת אוכל אורגני ותרבות קוסמופוליטית בישראל.</p> <p>טליה שי: מבטים אנתרופולוגיים על תרבות ו"ילידים" (Indigenous).</p> <p>רחלי בן דוד וניר אביאלי: למה מתכוונים מדריכי תיירות ספארי כשהם אומרים "תרבות"?</p>

11:00-11:10 ברכות :

אודיטוריום 1220

פרופ' עליזה שנהר, נשיאת האקדמית עמק יזרעאל.

ד"ר משה שרעבי, ראש החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, האקדמית עמק יזרעאל.

פרופ' נורית בירד-דוד, נשיאת האגודה האנתרופולוגית הישראלית.

11:10-12:30 הרצאת אורח הכבוד של האגודה :

אודיטוריום 1220

Some thoughts about culture, 2012.

Prof. Fred R. Myers, Silver Professor of Anthropology, NYU.

12:30-14:00 הפסקת צהריים

14:00-15:40 מיני מליאות 1-2 :

מיני מליאה 2 - חדר 1218

Cultural Discourses of Suffering

יו"ר: קרול קדרון

קרול קידרון:

Culturally Mediating Differential Trauma Descendant Legacies: Cambodian-Canadian and Jewish-Holocaust Descendant Accounts of Post-Genocide Distress and Wellness.

גליה פלוטקין-עמרמי:

Situating the Therapeutic Self: Religious and Secular Cultural Constructions of the Prototype of the Resilient Subject.

Jay Levi:

Deterritorializing Indigeneity and the Holocaust: Native American, Palestinian, and Jewish Discourses of Suffering and Redress.

מיני מליאה 1 - חדר 1217

תרבות בשיחים של כוח

יו"ר: עמליה סער

נועה קרם: "נוודים חסרי קשר לקרקע" או "בעלי אדמות": ייצוגים של הקשר לאדמה בחברה הבדואית בנגב בשיח המשפטי בישראל.

רולי רוזן: חגיגות של רב-תרבותיות: על השימוש בתרבות ובחגים לניהול היחסים הבין-קהילתיים בחיפה.

גלית אילון: חשיפת מחיר הרווח: על תפקידן של אתנוגרפיות ארגוניות בעידן הפיננסי.

עמליה סער: תרבות ותרבותיזם בניתוח אנתרופולוגי.

15:40-16:00 הפסקה

16:00-17:10 אסיפת חברים :

אודיטוריום 1220

אסיפת חברים

סקירת מצב האנתרופולוגיה באוניברסיטאות ובמכללות.

17:10-17:30 הפסקה.

17:30-19:00 דיון בשולחנות עגולים:

אודיטוריום 1220

האגודה האנתרופולוגית הישראלית: שליחות ומעורבות בזמנים משתנים

יו"ר: נורית בירד-דוד

הצגת עמדות לדיון: עמליה סער, אפרת בן זאב.

19:00-20:00 ארוחת גבינות ויין

20:00 ערב אנתרופולוגים מספרים

הכנס ה-40 של האגודה האנתרופולוגית הישראלית

"תרבות?": מבטים אנתרופולוגיים

ימים שלישי ורביעי י"ג וי"ד בתמוז תשע"ב, 3-4 ביולי 2012, מרכז תקשורת (בניין 1), קמפוס האקדמית עמק יזרעאל.

4.7 יום רביעי

8:00-9:00 התכנסות

9:00-10:40 מושבים 5-8:

מושב 8 - חדר 1222	מושב 7 - חדר 1218	מושב 6 - חדר 1217	מושב 5 - חדר 1208
<u>אנתרופולוגיה כפרופסיה</u>	<u>מנהיגות וכריזמה בקהילות רוחניות עכשוויות</u>	<u>עכשיו ולדורות הבאים: היבטים אנתרופולוגיים של תרבות, נחלת הכלל, וקיימות</u>	<u>יהדויות עכשוויות: מה בין רוחניות, טקסטואליות וכוח</u>
יו"ר: אורית אבוהב	יו"ר ומתדיינת: תמר אלאור	יו"ר: לירון שני מתדיין: אבנר דה שליט	יו"ר ומתדיין: יובל יונאי
אורית אבוהב: סיפורים שסיפרו לי אנתרופולוגים: על קריירה, מוטיבציות, מהלכי חיים.	רחל ורצברגר: כריזמה, רוחניות וטיפוסים סימבולים בשתי קהילות של התחדשות רוחנית יהודית בישראל. גיא שלו: "דרך הידע	דני רבינוביץ: החלל השירי: רכוש משותף בבניני מגורים כנכס קולקטיבי.	אדם קלין-אורון: לפגוש מלאך בתל אביב: קידוש העצמי בקורס תקשור.
הנרי אברמוביץ: מודעות אתית.		תמר נויגרטרן: גינון קהילתי כמקרה מבחן לניהול משאבים	שלמה גוזמן-כרמלי: מפגשים מסביב לטקסט: מה בין

<p>נעמי וינר-לוי ואריאלה פופר-גבעון : כשאופקים אינם נפגשים – מבוכה, עמימות ובלבול במפגש בין חוקר למרואיין.</p>	<p>וזרף השלום" : משא ומתן על הכריזמה במסדר סופי בגליל.</p> <p>חן ברם : האם השייח והמורידים יכולים לבנות קהילה דמוקרטית? כריזמה ובניית קהילה רוחנית חדשה בקולומביה הבריטית, קנדה.</p>	<p>משותף בנחלת הכלל העירונית.</p> <p>נטע אחיטוב ודני רבינוביץ : מהי קיימות - אידיאל בינלאומי או מושג מרגיז?</p> <p>נתליה גוטקובסקי : הקו הירוק והקו המשווה : קיימות ב"סחר ההוגן" המקומי בענף שמן הזית.</p>	<p>הישיבה הליטאית לישיבה החילונית?</p> <p>ציפי עברי : עקרות הלכתית", "הדרת נשים" ומה שבניהן.</p>
--	---	--	--

10:40-11:00 הפסקה

11:00-12:45 מיני מליאות 3-4 :

מיני מליאה 4 - חדר 1218	מיני מליאה 3 - חדר 1217
<p><u>תרבות "התרבות" בהוראת מ"א במגמה לאנתרופולוגיה באוניברסיטת בן גוריון</u></p> <p>יו"ר ניר אביאלי</p> <p>Talking about culture : פראן מרקוביץ :</p> <p>אסמעיל נאשף : "תרבות" כמסך עשן.</p> <p>גיקי פלדמן : מתרבות במוזיאון לתרבות המוזיאון.</p> <p>ניר אביאלי : אוכל כתרבות.</p> <p>יוליה לרנר : על תרגום תרבות ואי-נחת.</p> <p>אנדרה לוי : על גבול התרבות.</p>	<p><u>The Craft of Nation Building: Agents, Objects and Collections</u></p> <p>יו"ר : תמר אלאור, מתדיין : Prof. Fred R. Myers</p> <p>שלי שנהב-קלר :</p> <p>A Land and Its Dolls –Israeli Souvenirs and National Identity.</p> <p>הגר סלומון :</p> <p>Embroidered Palestine.</p> <p>תמר אלאור :</p> <p>Private Agent Artzi: A Pioneer of style.</p>

12:45-14:00 הפסקת צהריים

14:00-14:20 תחרות עבודת מאסטר מצטיינת :

אודיטוריום 1220
<p>יו"ר : אפרת בן-זאב</p> <p>הזוכה : הצגת העבודה הזוכה.</p>

14:20-16:00 חגיגת ספרים :

אודיטוריום 1220
<p>יו"ר : טובה גמליאל</p>

עודד אבט סוקר את ספרו של ניר אביאלי:

Rice Talks: Food & Community in a Vietnamese Town. Indiana University Press.

ארי אנגלברג סוקר את ספרו של הרווי גולדברג:

Dynamic Belonging: Contemporary Jewish collective Identities. Berghahn.

עמליה סער סוקרת את ספרה של עופרה גולדשטיין-גדעוני:

Housewives of Japan: An Ethnography of Real Lives and Consumerized Domesticity. Palgrave Macmillan.

דלית שמחאי סוקרת את ספרו של אורי דורצ'ין: **זמן אמת: היפ הופ בישראל / היפ הופ ישראלי.** בהוצאת רסלינג.

מנאר חסן סוקרת את ספרם של דני מונטרסקו וחיים חזן: **עיר בין ערביים: לאומיות מזדקנת ביפו.** בהוצאת מכון ון ליר בירושלים והוצאת הקיבוץ המאוחד.

הפסקה 16:00-16:15

מליאת נשיאים : מושב סיכום 16:15-18:00

אודיטוריום 1220

ארבעים שנות אנתרופולוגיה בישראל: מבחר מבטים

יו"ר: נורית בירד-דוד, מתדיינת: תמר אלאור

הרווי גולדברג: **דמויות מהעבר ותהליכים סמויים בגיבושה של האגודה הישראלית לאנתרופולוגיה.**

אנדרה לוי: **בין מדינה לתפוצות: מספר הערות על היתרון של האנתרופולוגיה.**

דני רבינוביץ: **האגודה האנתרופולוגית והסכסוך.**

ייצוגי תרבות בין אתיקה, פוליטיקה כמיהה ותועלתנות יו"ר ומתדיינת: עפרה גולדשטיין-גדעוני

"צרכנות אתית? – צריכת אוכל אורגני ותרבות קוסמופוליטית בישראל"

רפי גרוסגליק

באחד הנאומים שנישאו ב"צעדת המיליון" של המחאה החברתית מהקיץ האחרון נשמעה הקריאה: "שינינו את השיח! החלפנו את המילה 'צרכן' ב'אזרח'!". אך אזרחות וצרכנות אינם בהכרח מושגים דיכוטומיים. הנה למשל, בשדה הקולינארי העולמי ניכרת עלייה בביקוש למוצרי מזון ולמאכלים המכונים "מאכלים אתיים", הכורכים בעת ובעונה אחת אזרחות (למשל אחראיות סביבתית, צמצום אי שוויון בין יצרנים לצרכנים) וצרכנות (למשל איכות, טבעיות, בריאותיות). האוכל האורגני – הפופולארי והמשגשג מבין המאכלים האתיים – מוצג בשיח הציבורי, התקשורתי (העולמי והישראלי) ואף המדעי כאובייקט קולינארי המגלם התנגדות להשפעות המזיקות, לכאורה, של תעשיות המזון הגלובליות, המתועשות והממוסחרות. אולם, ראיונות עומק עם צרכני אוכל אורגני בישראל חושפים כי פעולתם אינה מבטאת כל התנגדות או ניסיון ליצירת חלופה, אלא מדובר בפרקטיקה התואמת להגיון התרבותי של המדיניות הכלכלית-תרבותית הניאו-ליבראלית-גלובלית ואף המטמיעה הגיון זה בגופם. טענה זו נשענת על שתי תמות מרכזיות העולות מהעדפותיהם הגסטרונומיות של צרכנים אורגניים ומההיבטים הסימבוליים המיוחסים על ידם לאוכל האורגני: צריכתו כהצהרה על פתיחות למגמות תרבותיות גלובליות ותפיסתו כמגלם ערכים של בריאות, טיפוח-עצמי וסגנון-חיים. ודוק, משמעויות אתיות אחרות (סביבתיות, הוגנות, אחראיות ואחרות) מאוינות או מופיעות כמשניות בשיח הצרכני. לפיכך, אטען כי צריכת אוכל אורגני בישראל משמשת לכינון זהות קוסמופוליטית ולאִימוץ סגנון-חיים וטעם האופייני לאליטות טראנס-לאומיות חדשות. אלא שתרגומה של תרבות הטעם האורגנית לקונטקסט הישראלי מבוססת על אימוץ סימבולי בלבד של היבטים אתיים, ובאופן מהותי על הטמעה של ערכי טיפוח העצמי ושמירה על בריאותו. על-כן ההכלאה "אזרחות-צרכנות", המגולמת, לכאורה, בצריכת אוכל אורגני, מתגלה - במקרה הישראלי - כמורכבת ממשקל רב יותר של צרכנות-קוסמופוליטית מאזרחות.

מבטים אנתרופולוגיים על תרבות ו"ילידים" (Indigenous)

טליה שי

הגדרות קלאסיות של "תרבות" כמו זו של טיילור ב-1871 מדגישות את התכונות והיכולות השונות של בני האדם. מאז ההגדרה של טיילור, המושג "תרבות" הוגדר ושימש בדרכים שונות ומגוונות ואין קונצנזוס לגבי המשמעות המדויקת שלו. אף על-פי כן, נראה שיש הסכמה כיום בתקופה הפוסטמודרנית ש"תרבות" איננה יחידת אוכלוסייה עם תכונות תרבותיות מאפיינות ומסורות משותפות ומאחר וקשה להגדיר את הגבולות של יחידת אוכלוסייה אשר נחצים על ידי קשרים מקשרים שונים וממכתבים את המציאות היום יומית. הומי בהבא (1994) למשל, טוען שאין תרבויות "טהורות" ושכל תרבות כוללת חוסר המשכיות ודברים המשתמעים לכאן ולכאן

כתוצאה ממיעוטים ופזורות החיות בקרבה. במושב המוצע יבחנו מושגים המאפיינים את התרבות הפוסטמודרנית כ"ילידים" "פזורות", "היברידיות", "המרחב השלישי" ועוד, אשר חוצים גבולות המשנים את משמעותם תמידית ומשפיעים על המציאות היום יומית של קבוצות אוכלוסייה הנחקרות אתנוגראפית במרחב הישראלי. בהרצאתי יבחנו מושגים הקשורים לתרבות הפוסטמודרנית העכשווית, במיוחד המושג "ילידים" ומושגים קרובים לו הנמצאים היום במרכז הדיון של הדיסציפלינה ומשנים את משמעותם ההיסטורית ומתאמים למציאות העכשווית (Archaeologies 2012; Public Archaeology 2012). כמו כן יוצגו מחקרים אנתרופולוגיים שנעשו על-ידי, הן על ידי תצפיות במרחב האורבני, "כערים תאומות", "חג החגים" בחיפה, הטיילת החדשה מת"א ליפו והן על-ידי תצפיות משתתפות בקרב אולטרה-חרדים ויחסם לארכיאולוגיה, סטודנטים ערבים ישראלים הלומדים ארכיאולוגיה ומנהגי הקבורה של מהגרי שנות ה-90 מברית-המועצות לשעבר אשר משתמשים במושגים אלו ומאפשרים להרחיבם.

למה מתכוונים מדריכי תיירות ספארי כשהם אומרים 'תרבות'?

רחלי בן-דוד וניר אביאלי

בשיח האנתרופולוגי אין עוררין על כך שימשר הייצוגי עיצב את הדיסציפלינה. משנות ה-80 של המאה ה-20 נלקחה מהאנתרופולוגים האפשרות לייצג את הנחקרים באופן מהותני, ומאמץ רב הושקע בחיפוש ומציאת דרכים יצירתיות ומפותלות להתמודד עם ייצוג ה'אחר'. אך לעיתים נדמה שמחוץ לאקדמיה מתנהל עולם שונה שבו לעיתים קרובות שולטת המהותנות ביד רמה, ללא סייגים, ביקורת או סימני שאלה.

בהרצאה זו ארצה להביא דוגמא לחשיבה מהותנית על 'תרבות' בשיח ציבורי על **תיירות**, שנחשבת בעצמה כ'תרבות' שצמחה בעולם המערבי המודרני, בשיח האקדמי על תיירות. ממצאים מראיונות שנערכו עם מדריכי ספארי ישראלים במזרח אפריקה חושפים מגוון תפיסות מהותניות של המושג 'תרבות', ואופן אחד בו תפיסות אלו משועתקות ועל כן ממשיכות להתקיים בקרב הציבור.

'חוויה אנתרופולוגית', 'התרבות האנושית', ו'שבטים פרימיטיביים' הן רק חלק מן המושגים השגורים בפי מדריכי הטיולים, שעליהם נתבונן דרך פרספקטיבה מחקרית המתווכחת עם השימוש במושג 'תרבות'. Abu-Lughod (1991) במאמרה 'Writing against culture' טוענת ש'תרבות היא כלי מהותני ליצירת האחר' (143). לפי השיח האקדמי על תיירות, יצירת 'אחר' מהותני הינה חלק מנסיון התיירים להגדיר את עצמם דרך ה'אחר'. ברצוני לטעון שחלק ניכר מעיסוק והבניית המושג 'תרבות' מתרחש בשדה החברתי-תיירותי, ושהבניית המושג 'תרבות' עבור התיירים ועל ידם, כוללת בתוכה הגדרה עצמית, הבנייה היררכית, חיפצון ומהותנות.

בין התרבות לטבע: פרשנויות שונות לתרבות וסביבה

יו"ר ומתדיין: דני רבינוביץ'

היחס לטבע ולסביבה הינם מרכיבים תרבותיים מרכזיים בחברות רבות, אך טווח הפרשנות שניתן להם הוא רחב ומגוון ביותר. במקביל לכך, שאלת היחסים בין הטבע לתרבות הינה שאלת יסוד קלאסית באנתרופולוגיה בפרט ובמדעי החברה בכלל. בעקבות לוי שטראוס (Levi-Strauss) ישנם חוקרים הטוענים שהמתח וההפרדה בין הטבע לתרבות מהווים את מבנה העומק של התרבות האנושית האוניברסאלית, בעוד אחרים רואים בחלוקה הבינארית בין טבע לתרבות כמאפייין פרטיקולארי של התרבות המערבית והחשיבה המודרנית.

בשנים האחרונות מתעוררות מגמות שונות בספרות האנתרופולוגית המנסות לאתגר את התפיסות המסורתיות של טבע ותרבות ובכך, את הבנת היחסים ביניהם. בהכללה, ניתן לטעון שהמשותף לגישות אלו והאחרות הינו ההנחה שהטבע והחברה קשורים זה לזה ושלא קיים רק טבע אחד, סטטי ומנותק, אלא שלפרטים ולקבוצות שונות קיימות תפיסות ואופני פרשנות מגוונים לטבע וליחסים בינו לבין החברה או התרבות.

מושב זה יוצא מתוך גישות אלו ופורש שלושה מקרי בוחן שונים העוסקים בפרשנות שונה ליחסים בין הטבע לתרבות ובין חברה לסביבה. מתוך מחקר אתנוגרפי על התרבות, הרצאות אלו מתכתבות עם דיסציפלינות מקבילות כגון: לימודי סביבה, מדע המדינה, אדריכלות נוף, גיאוגרפיה ועוד. ההרצאה הראשונה עוסקת ביחסי האדם והטבע בפרשנויות השונות לסביבה ולשמירה עליה כפי שבאות לידי ביטוי סביב המאבק על עצי השיטה והרחבת החקלאות בנגב. השנייה ממפה את השינוי התרבותי לאורך הזמן של הפרשנויות לסביבה סביב הגירסאות השונות לתכנון פארק אריאל שרון (חירייה) במרכז הארץ, ואילו ההרצאה האחרונה פורסת את תפיסות הסביבה בקרב שתי קהילות תרבותיות נפרדות: אנשי הקיבוצים בדרום הערבה ומולם שכניהם הירדנים מעבר לגבול. שלושת מקרי בוחן אלו מדגימים את חשיבות הבחינה וההבנה של היחסים בין התרבות לסביבה לצורך פענוח סוגיות תרבותיות וחברתיות בישראל של היום.

'תרבות השיטה' – המאבק סביב עצי השיטה והחקלאות בדרום הארץ

לירון שני

מבחינה אקולוגית, עצי שיטה מהווים מין מפתח, כלומר, מין שסביבו מתפתחת מערכת הקשורה בו. מזווית אנתרופולוגית, ניתן לראות בשיטים "סמל מפתח", כלומר סמל מרכזי בתרבות מסוימת דרכו ניתן להבין תפיסות שונות בחברה. בישראל מתקיימים כיום מאבקים על אופני הפרשנות לטבע ולסביבה כמרחבים לאומיים, סמליים, כלכליים ופוליטיים. בעוד שבציונות ובראשית המדינה הייתה לחקלאות ולהתיישבות תפקיד מרכזי בפרשנות לטבע, הרי בשנים האחרונות חל שינוי ביחס אל הטבע מצד שחקנים שונים המקדמים תפיסות המאתגרות ראייה זו. מגמות אלו משתלבות עם גישות המנסות בשנים האחרונות לאתגר את התפיסות המסורתיות של היחסים בין הטבע לתרבות באנתרופולוגיה. אך בעוד חלק ממחקרים אלו מתמקד בפרשנויות לטבע ואחרים

עוסקים במיפוי יחסי הכוחות בין השחקנים השונים ביחס אל הטבע, מעטים המחקרים המשלבים בין שתי רמות התייחסות/ניתוח אלו, מהלך מחקרי שעליו מבוססת הרצאה זו.

ההרצאה פורסת את הפרשנויות השונות לטבע ולסביבה והפרקטיקות הפוליטיות אשר באות לידי ביטוי במרחב המשולש שבין פעילי הסביבה, חקלאים וסוכנויות המדינה. פרשנויות אלו נעות סביב הכשרות שטחי חקלאות בדרום ישראל ובמאבק שנוצר בעקבות כך ובאופן קונקרטי יותר, סביב עצי השיטה. תוך התבססות על מחקר אתנוגרפי, תשרטט ההרצאה שני תהליכים המתקיימים בזירה: פרויקט העוסק בנטיעת והשבת שיטים לטבע והכשרת שטחי חקלאות חדשים. תהליכים אלו משתלבים לתוך מארג של פרשנויות לטבע ולשמירה עליו, מאבקים פוליטיים בין ארגוני סביבה שונים ולמתח הקיים בין התיישבות לסביבה ובין שימור לפיתוח.

ההרצאה תראה כיצד עצי השיטה משמשים ככלי בידי השחקנים השונים להשגת האינטרסים הפוליטיים והכלכליים שלהם, בעזרת קואליציות וחיבורים השוברים את הסכמות המוכרות של אנשי פיתוח מול אנשי שימור. זאת, כאשר מתקיים פער בין השיח הסביבתי של חלק מהשחקנים ובין הפעילות בפועל. כך, המחקר מראה כיצד מאבק זה אינו נע רק על ציר בודד של פיתוח מול שימור, אלא על מטריצה המשלבת ניתוח פרשנויות לטבע ופרקטיקות פוליטיות, המאפשרת הצגת תמונה מורכבת של מאבקים חברתיים וסביבתיים.

תפיסות סביבתיות משתנות בתכנון פארק אריאל שרון

טל אלון מוזס

הפיכתה של מזבלת חירייה, סמל להזנחה הסביבתית שאפיינה את ישראל במשך חמישים השנה הראשונות להקמתה, למוקד של הפארק המטרופוליני הגדול במחוז המרכז, פארק אריאל שרון, הינה עדות לשינויים בתרבות ובתפיסות הסביבתיות המאפיינות את שיח עיצוב המרחב הציבורי הפתוח של ישראל. ההרצאה תפרוס ארבעה שלבים מאפיינים את ההיסטוריה של התפיסות הסביבתיות במרחב נחל האיילון.

- המרחב כחצר אחורית לעיר המתפתחת בשעה ששמירת הטבע מתקיימת בפארקים עתירים במשאבי טבע, הרחק מאזורי הפיתוח העירוני.
- הפיכת האזור לפארק, ריאיה ירוקה עבור תושבי העיר המצטופפת, בעידן בו שטחים פתוחים מתוארים כמשאב מתכלה הזקוק להגנה מפני פיתוח בלתי מרוסן.
- תכנון הפארק לאורן של תפיסות אקולוגיות חדשות המדגישות את שרותי המערכת שיספק הפארק לסביבה העירונית.
- תכנון הפארק כמודל לפארק מקיים המשלב שיקולים סביבתיים ושיקולים חברתיים, תוך הדגשת תרומתו של פארק לאוכלוסיות המתגוררות בשוליו.

כמעט חמש-עשרה שנה לאחר סגירת מטמנת האשפה של חיריה, פותח פארק אריאל שרון את שעריו לביקור הקהל הרחב כשהוא מדגיש את נושא המיחזור בפעילותיו ובאופן בו מעוצב ראש ההר. חקלאות עדיין שלטת במרבית שטחו של הפארק, אך בעוד כעשרים שנה תפנה זו את מקומה

לאגנים לחים לטיהור מי הנחלים הסמוכים, אזורי ספורט ואמפיתיאטרון שיאכלסו פעילויות בקנה מידה מטרופוליני.

תהליך התכנון של הפארק, המאבק הציבורי על אישורו ללא בניה בתחומו וסוגית מימון ההקמה והתחזוקה של הפארק מהווים מקרה מבחן לתיאור השינויים בחשיבה ובתרבות הסביבתית שהתפתחה בישראל במהלך שישים השנים האחרונות.

תפיסות הסביבה בתרבויות שונות בערבה הדרומית משני צידי הגבול – הישראלי-ירדני הילה שגיא ואביגיל מוריס

תשומת לב הולכת וגוברת בספרות המחקרית בכלל ובאנתרופולוגית בפרט, מכוונת לשמירה וניהול של מערכות אקולוגיות והצורך להבין את הקשר בין האדם לבין הסביבה שעליה הוא נשען. עם זאת, מחקר מועט נערך על תפיסות הסביבה בקרב הציבור ועל השוני הבין-תרבותי בתפיסות אלו. הרצאה זו, המבוססת על מחקר אתנוגרפי של ראיונות עומק ותצפיות שנערכו בערבה הדרומית משני צידי הגבול הישראלי-ירדני, תציג ותנתח את תפיסות הסביבה. ההרצאה תתמקד במונחים "תחושת מקום" ו"היקשרות למקום" כמפתח ליחסים בין האדם לסביבתו (Hummon, 1992).

אזור הערבה הדרומית הינו מדבר צחיח קיצון המשותף לשתי תרבויות אשר שוכנות משני צידי הגבול הפוליטי ושונות זו מזו בלאום (ישראלי/ירדני), בדת (יהודי/מוסלמי), באורח החיים (קיבוצי/בדואי), ברמת הפיתוח הכלכלי של המדינה שבתוכה הם נמצאים (מדינה מתפתחת/מפותחת) וברמה הכלכלית היחסית בתוכה (מעל/מתחת למוצע הארצי).

כדי לחקור את תפיסות הסביבה המחקר בחן את אוכלוסיות הערבה הדרומית, הקשר שלהן לסביבה, שימושיהן בסביבה והשקפותיהן לגבי חקלאות ופיתוח בסביבתן. ממצאי המחקר מצביעים על הבדלים ניכרים בין הקבוצות בתפיסות הסביבה. הבדלים אלו מוסברים הן על ידי הפער הכלכלי והן על ידי השוני האידיאולוגי-מסורתי; במיוחד, האידיאולוגיה הציונית-קיבוצית והאידיאולוגיה הסביבתית בצד הישראלי, אל מול המסורת הבדואית בצד הירדני.

עם זאת, נמצא דמיון בין המשיבים משני צידי הגבול בהבעת קשר חזק ושורשי לסביבת הערבה הדרומית. אולם, אופן הבעת הקשרים הרגשיים ומקור ההיקשרות (סביבה/קהילה) שונה בין שתי הקבוצות. תוצאות המחקר תורמות להבנת התפיסות התרבותיות השונות לסביבה ולמקום ויש בהן כדי לסייע בידי קובעי מדיניות לעצב מדיניות מתאימה יותר לניהול בר-קיימא של סביבת הערבה הדרומית ובכלל.

Hummon, D. M. 1992. "Community Attachment", in Altman, I. and Low, S. M. (eds.) Place Attachment (pp.253-278). Plenum Press, New York.

דינמיקה של כינון זהות והבניית המציאות החברתית-פוליטית בסביבה מרובת תרבויות

יו"ר ומתדיין: משה שרעבי

החברה הישראלית מרובת זהויות ותרבויות: דתיות, אתניות, מגדריות ועוד, אשר חלקן נמצאות בקונפליקט (דוגמת יהודים-מוסלמים, חילוניים-חרדים). קבוצות אלו עוברות שינוי בעקבות השפעתן זו על זו ובשל השפעות גלובאליות. כל קבוצה תרבותית כזו מבנה לה מציאות ערכית המושפעת מתהליכים חברתיים, כלכליים ופוליטיים העוברים על החברה הישראלית. במושב זה נדון בהשפעות מצליבות אלו על הבניית המציאות של הפרט דרך השדות של פמיניזם דתי, הדינמיקה של שותפות יהודית-ערבית, התמודדות עם מתח וקונפליקט במרחבים מרובי תרבויות ומשמעות העבודה בקרב יהודים למוסלמים דרך הקונטקסט התרבותי.

פמיניזם אורתודוקסי בישראל – כינונה של זהות דיאלקטית בחברה רב-תרבותית

גלית ינאי ונטורה

בהרצאה זו אבקש לאתגר את המקפים הרבים הקיימים בחברה הישראלית לזהויות שהן דיאלקטיות. דרך האתר של פמיניזם אורתודוקסי אבקש להרהר על תהליך הדיאלקטיקה של הסובייקט בחברה רב-תרבותית ולבחון האם הזהות מכוננת תמיד ביחסי עצמי ואחר או שהיא רבת מוקדים וצירים; האם היא קטגורית 'בת' של השיחים משני עברי ה'מקף' או מאתגרת גם יחד את שני השיחים שבעצמם תוצר של אינטרסים כוחניים? אתמקד בשאלה, כיצד נשים דתיות שראייתן מייצרות את זהותן כפמיניסטיות דתיות ומהי המשמעות שהן מייחסות לפמיניזם ודת כמרחב משותף.

בשונה מהתפיסה הרואה את כינונה של הזהות הפמיניסטית-דתית דרך התאמות שונות בין פמיניזם ודת (למשל, פירוש מחדש של הפמיניזם לאור הדת, הדת לאור הפמיניזם, או לחילופין, הפרדה בין פמיניזם ודת) ובהתבסס על עבודתה של ג'ודית באטלר (Butler, 1990) אני מציעה לקרוא את הזהות הפמיניסטית דתית, ללא מקפים, כביטוי לתהליך רב-גוני של ייצור חיים פמיניסטיים דתיים שאינם חד-כיווניים או דו-כיווניים אלא רבי קטגוריות וצירים.

כדי להבין את הזהות הפמיניסטית דתית ראייתני (בראיון חצי מובנה) 44 נשים פמיניסטיות אורתודוכסיות השייכות לארגון הפמיניסטי אורתודוכסי "קולך" ומצהירות בגלוי שהן פמיניסטיות ודתיות. עיקרו של הראיון עסק בהבניית הזהות הפמיניסטית דתית תוך שימת דגש על הפרקטיקה הפמיניסטית דתית ועל הדרך שבה מכוננים חיים פמיניסטיים דתיים במציאות החיים. בניגוד להנחה ביחס למורכבות הדיאלקטיקה בין פמיניזם ודת עלה, כי הקונפליקט בין פמיניזם ודת איננו תמה מרכזית בזהות הפמיניסטית דתית. בתפיסותיהן של המרואיינות אין קונפליקט בין פמיניזם ודת אלא פרדוקסים שונים הנוצרים מפרשנויות שונות (ומוטעות לדעתן) של רבנים, חברים, מוסדות דתיים וכן הלאה. עוד עלה, כי פמיניזם דתי הוא מרחב חדש שמאתגר

הן את השיח הפמיניסטי והן את השיח האורתודוקסי. הדיאלקטיקה בין פמיניזם ודת משנה את שתי הקטגוריות ויוצרת קטגוריה תיאורטית חדשה שהיא איננה שילוב או קריסה של קטגוריה אחת לשנייה. המקף, לכן, אותו אני מציעה להוריד, איננו לשוני בלבד או סמנטי. תפיסה זו מציעה לקרוא את כינון הזהות כתהליך ייצור עצמי היברידי בין קטגוריות ומושגים.

הדינמיקה של יחסי הכוח בין נציגי רוב לנציגי מיעוט במסגרת שותפות בין-ארגונית. הלנה דה-סביליה

ההרצאה תעסוק בסוגיית תהליכי ההבנייה של יחסי כוח בין נציגי רוב לאומי לנציגי מיעוט לאומי בהקשר של פתוח שותפות בין-ארגונית אשר נועדה לטפל במפגעים סביבתיים בישובים ערבים. ההרצאה מתבססת על הרהורים, תהיות ותובנות מסוימות אשר עלו במסגרת מחקר הערכה של פרויקט בין-ארגוני משותף. המסגרת המושגית של המחקר משלבת בין הבסיס התיאורטי הקשור לפתוח שותפויות בין-ארגוניות, לבסיס תיאורטי הקשור לקונפליקטים בין-קבוצתיים, יחסי כוח ומגוון חברתי (social diversity). גישת המחקר נשענה על מחקר פעולה במטרה למפות את התופעה של פתוח שותפות בעלת מאפיינים של מגוון חברתי ויחסי כוח אסימטריים וכן לסייע בקידומה באמצעות הבנייה של מודלים אפשריים לפעולה (action models). המתודולוגיה הייתה איכותנית וכללה כלים כמו ראיונות עומק עם בעלי העניין השונים, תצפיות, קבוצות מיקוד וניתוח מסמכים. בהרצאה ננסה להאיר את המורכבות של מערכות יחסי העבודה בין רוב למיעוט לאומי בצל הקונפליקט הלאומי העיקש והמתמשך. נתמקד בפן הסמוי של ההדברות בין הצדדים לגבי "כללי המשחק" במסגרת השותפות המתהווה ביניהם תוך ניסיון להתבונן בזיקות של תהליכים אלה להקשר החברתי-פוליטי הרחב, למגוון חברתי ברובד השטחי (surface diversity) וברובד העמוק (deep diversity) ובהיבטים התורמים לשותפות לעומת אלה שעלולים להזיק לה (variety in comparison to disparity and separation).

התמודדות עם קונפליקטים בין תרבותיים ב"מרחבים של מפגש טבעי" דניאלה אריאלי וויקטור פרידמן

הרצאה זו תעסוק באתגרים מרכזיים שנצפו תוך כדי עיסוק בשוני תרבותי וקונפליקט במסגרת קורס 'מבוא לאנתרופולוגיה' בחוג לסיעוד במכללת עמק יזרעאל, חוג שבו הרכב סטודנטים מגוון, מחציתו מהחברה היהודית ומחציתו מהחברה הערבית. בשונה ממפגשים שנערכים באופן יזום על-מנת לעסוק בדיאלוג, תהליך זה התרחש ב'מרחב מפגש טבעי', מרחב שבו נפגשים אנשים מקבוצות שונות כחלק של פעילות שגרתית. נקודת המוצא של העיסוק בשוני תרבותי וקונפליקט במסגרת הקורס הנדון היתה שהאדם אינו רק תוצר של עיצוב תרבותי אלא גם יוצר תרבות בתהליך מעגלי אין סופי. ברוח זו ניסינו במהלך מפגשי 'מבוא לאנתרופולוגיה' לפתח מודעות לתהליך היצירה ולאתר נקודות בחירה המאפשרות להשפיע על המציאות החברתית במקום לקבל אותה כמובנת מאליה. תהליך זה היווה חלק ממחקר פעולה מתמשך המתקיים בחוג לסיעוד.

על בסיס תיעוד מפגשי הקורס ע"י צוות ההוראה, זוהו ארבעת האתגרים הבאים: 1. פנטזיית המשפחה המאוחדת – הנטייה של קבוצות ויחידים להכחיש את הקיום של קונפליקט; 2. דילמת השגריר – הקושי של בני תרבות שנתפסת כ'תרבות המיעוט' לייצג את התרבות העצמית מול בני הקבוצה ההגמונית; 3. המדכאים והמדוכאים – הצפת דינמיקות של דיכוי תוך כדי הפעילות המשותפת; 4. האיום שבזהות – הקושי לקבל בחירות שונות של זהות אישית וקבוצתית.

מחקר זה מדגיש את החשיבות של התמודדות עם מתח וקונפליקט במרחבים מרובי תרבויות, ומאיר על האתגרים והאיומים שכרוכים בהתמודדות זו ועל הצורך לפתח דרכים אפקטיביות להתמודדות יצירתית ובונה של יחסים ב'מרחב מפגש טבעי'.

משמעותה של העבודה דרך הקונטקסט התרבותי של יהודים ומוסלמים בישראל

משה שרעבי

חוקרים רבים סבורים שעל מנת להבין את המשמעות שמייחס הפרט לעבודה, את מבנה ערכיו, את אופי התפקיד שהוא ממלא ואת התהליכים הקושרים את כל אלו יחד, יש לחקור את הקונטקסט התרבותי-חברתי בו הוא חי ועובד. יש חשיבות בחקירת משמעות העבודה מתוך התייחסות לקונטקסט התרבותי, שכן ההקשר התרבותי עשוי לעצב ולשנות ערכים. ההרצאה תתמקד במאפיינים התרבותיים של שתי הקבוצות האתנו-דתיות המרכזיות בארץ – יהודים ומוסלמים – וכיצד משתקפים הבדלים תרבותיים אלו במרכיבי משמעות העבודה. מרכיבי משמעות העבודה שנבחנו היו: מרכזיות העבודה, אוריינטציה אינטרניזית, אוריינטציה כלכלית ויחסים בינאישיים. מההשוואה שנעשתה נמצאו הבדלים משמעותיים בין הקבוצות האתנו-דתיות הללו בכל מרכיבי משמעות העבודה. מלבד ההסבר התרבותי, גם היבטים כלכליים, חברתיים ופוליטיים יכולים להסביר את ההבדלים הללו.

גשרים בתוך ובין תרבויות

יו"ר ומתדיין: חאלד פוראני

חליפי ידע וכבוד במפגש טכנולוגי בין-דורי: תרבות ומעמד של 'ילידים דיגיטליים' בבני"ס יהודי
ובני"ס ערבי
טובה גמליאל

נושא הרצאתי הוא המפגש הטכנולוגי הבין-דורי בין ילדים בגיל בית ספר יסודי (בני 11-12) למבוגרים (בני 65-74). במסגרת תוכנית "הקשר הרב דורי" (MCP Multiple Connection Program) המשותפת למשרד החינוך, למשרד לאזרחים וותיקים, ולאגוד האינטרנט הישראלי, משולבים אנשים מבוגרים בבתי ספר. בתוכנית זו ילדים מקנים למבוגרים ידע בשימושי מחשב ואינטרנט, והמבוגרים מקנים לילדים ידע מגוון מתחומי השכלתם וניסיון חייהם. הנחת היסוד של התוכנית היא כי קיים פער ידע בין ילדים למבוגרים וכי המפגש ביניהם הנו בעל ערך לצמצומו ולביסוס יחסי-חליפין משמעותיים מבחינה חינוכית. לתוכנית חינוכיות בין-דוריות מיוחס פוטנציאל התרומה לטשטוש סטריאוטיפים חברתיים, להטמעת ערכים ולהקניית הון חברתי לשני הדורות אהדדי. לא ניתן להבין תופעה זו במנותק מהשינויים הדמוגרפיים והחברתיים. הדיון הסוציולוגי המאוחר מיעד לבית הספר תפקיד חשוב מבחינת מאזן הכוחות הבין-דורי והפער הטכנולוגי המכונה 'the digital divide'.

הרצאתי מבוססת על מחקר אתנוגרפי (בתמיכת הקרן הלאומית למדעים), שנערך ב-2008-2010 בשני בתי"ס יסודיים ממלכתיים במרכז ישראל הכלולים ב-MCP, יהודי וערבי. בחירה זו, המוסיפה על המימד הטכנולוגי את המימד האתני, מייחדת את המחקר לפנינו ורואה בילדות מבנה תרבותי אשר לא ניתן להפרידו ממשתנים כמו אתניות ומעמד. כיוון ש-MCP משתיתה את הקשר בין ילדים למבוגרים על המחשב והאינטרנט, צפויים פרדוקסלית להתחדד גילויי הסיטואציוניים של הפער הטכנולוגי בין הדורות עליו היא מבקשת לגשר. שאלות המחקר הן: מהם גילויים אלה? האם הם זהים בכל מקום? ובעיקר – מה משמעותם למעמדו של הילד היהודי והערבי הנחשב כ'יליד דיגיטלי' וכשייך לידור הרשת? גישת הילד השבטי ('the tribal child' approach) מציעה לבחון שאלות אלו מפרספקטיבה של יחסיות תרבותית. הממצאים מצביעים על הבדלים ביישום MCP בשני בתי הספר. לדוגמא, הילדים והמבוגרים מקיימים ביניהם יחסי כבוד ההכרחיים לתיחלוך המפגש הבין-דורי, אך יחסים אלו מתגלים בשני בתי"ס כנבדלים באופיים ובעוצמתם. אסטרטגיות מובילי התוכנית מבנות באופן מקטב את המפגש הבין-דורי בשני בתי הספר ובעלות השלכות ברורות למעמדם של הילדים ולפוטנציאל החינוכי של התוכנית.

"Worlds" and "Ways" in an Israeli-Palestinian Social Network

Toni Baum

Sulha (reconciliation in Arabic) gatherings of radically diverse Palestinians and Israelis from across the religious, political and generational spectrum have been meeting throughout Israel and the West Bank for over a decade. Unlike NGO projects advocating either dialogue and “the peace process” or “non-violent resistance” towards the state, *Sulha* has engendered a diverse network of ordinary Israelis and Palestinians, whose spiritual and creative practices are often assumed to be politically irrelevant or normalising. My view of these practices as performance challenges this assumption by showing the entanglement of politics with ethics and aesthetics. I explore the ways in which new subjectivities and practices (or “worlds” and “ways”) emerge on the basis of shared experience and familiarity.

I ask: how do social networks and performance help us rethink normative liberal accounts of politics ethics and aesthetics? How does the desire for national belonging and national liberation challenge secular humanist assumptions about the human subject, agency and freedom? Fifteen months of ethnographic fieldwork across Israeli and Palestinian cities and villages followed diverse Jews, Muslims and others to *Sulha* encounters and back home to the everyday relationships widely regarded the eye of the storm. Engaging with recent theories of performance and agency through social networks, sociality (Mahmoud 2005), counterpublics (Hirshkind 2006), conviviality (Overing, Passes et al 2000), and kinship (Singerman 2006; Joseph 2005; Peletz 2001) I analyze the emergence and performance of desires and virtues and the ways in which performance enables each individual to examine his or her own “world” and shape a personal “path” to peace and reconciliation.

מקומה של התרבות בהבניית זהות בזקנה המופלגת

אילנה מזרחי

הזקנים המופלגים, בני ה"גיל הרביעי" (+80), מוגדרים בספרות כמי שנמצאים ב"מרחב רביעי" (Hazan, 2008), בו לא מתקיים עוד משא ומתן עם התרבות והחברה. בזקנה המופלגת מתקיים מעבר מ"זהות" ל"התקיימות" ול"החדלות" מחיפוש אחר משמעות ואחיזה בחיים. לפי תפיסה זו,

מרחב זה אינו נגיש לחוקרים, רובם בני הגיל השני, שאינם יכולים למפותו בכלים המחקרים העומדים לרשותם.

מחקר זה מתמקד בתנאי זקנה יוצאי דופן – בקיבוץ שיתופי-משתנה, המספק לזקנים המופלגים משאבים תרבותיים-חומריים ופסיכולוגיים, המסייעים להם לעכב את הירידה בתפקוד ולהתמודד עם מגבלות הגיל, ללא הכרח בעיסוק מתמיד בקיום ובהשרדות. כתוצאה מכך, גם בני ה-80 ומעלה, יכולים להמשיך לשמור על פרטיות, אוטונומיה והמשכיות בזהות. אם כי, השינויים בתרבות הקיבוצית מסמנים הפחתה במשאבים אלו, ואף יעילותם בזקנה המופלגת הולכת וקטנה, ככל שמתרבים האובדנים הביולוגיים ויכולת הלמידה פוחתת.

המחקר מתמקד באחד מקיבוצי ה"שומר הצעיר". זהו מחקר אורך המתמקד בשתי יחידות דוריות – ה"עלייה החמישית" (שעלו בשנים 1929-1939) ו"עליית הנוער" (עלו בשנים 1939-1941) – ומתחקה אחר האופן בו מבנים הזקנים המופלגים את זהותם לאור השינויים בזהות הקולקטיבית ולאור השינויים שהם חווים בזקנתם. נקודת התצפית הלימינאלית – ממנה סוקרים הזקנים המופלגים את חייהם – מלמדת על השחרור מ"הקולקטיביות הרעיונית" בה היו נתונים שנים רבות, ועל שחרור מתקינות פוליטית וממחויבות הביטואלית, אותה חשים הזקנים לקראת סוף חייהם. אלו חוברים לכדי יצירת שיח דורי אחר, המותאם לרוח התקופה אך גם מתכתב עם הרוח האידיאליסטית לאורה התחנכו בעבר. השיח הוא פוליפוני, בו זהויות ממוקפות מחליפות את אלו הדיכטומיות (חלוץ-בורגני). התחקות אחר התנאים ומבנה ההזדמנויות באתרים הדוריים, לפי מנהיים (Mannheim, 1952) מסייעים בפענוח שיחי "קהילות הזיכרון" (שנהב, 2002), המנהלים משא ומתן על דמותם בראי ההיסטוריה.

תרבות בשיחים של כוח

יו"ר: עמליה סער

"נוודים חסרי קשר לקרקע" או "בעלי אדמות": ייצוגים של הקשר לאדמה בחברה הבדואית

בנגב בשיח המשפטי בישראל

נועה קרם

מאז קום המדינה, קיים סכסוך בין הבדואים בנגב למדינת ישראל לגבי בעלות על אדמות בנגב. המדינה אינה מכירה במשפט הבדואי לגבי בעלות על האדמות, וטוענת כי אדמות הנגב הן אדמות מדינה וכי לבדואים אין זכויות משפטיות לבעלות על האדמה. סכסוך זה, המאפיין יחסים בין מדינת לאום לעמים ילידים במקומות שונים בעולם, טרם נפתר. בכל המקרים בהם הגיע הנושא לבית המשפט, נקבע כי מדובר באדמות מדינה. במסגרת הדיון המשפטי בשאלת הבעלות, נדונה שאלת הקשר לאדמה בחברה הבדואית החל מהמחצית השנייה של המאה ה-19 והועלתה השאלה האם הבדואים חיו אורח חיים נוודי והיו חסרי קשר לקרקע, או שמא חיו אורח חיים סמי-נוודי, תפסו עצמם כבעלי אדמות ועסקו בחקלאות ובמרעה.

הרצאה זו תדון בשימוש שנעשה במושג "תרבות" בהקשר של סכסוך הקרקעות על אדמות בנגב בין הבדואים למדינה. במסגרת ההרצאה אדון בייצוגים השונים של התרבות הבדואית בסוגיית הקשר לאדמה בשיח המחקרי, המשפטי והציבורי. אסקור גישות שונות בתחום: גישה המתארת את הבדואים בנגב כנוודים חסרי קשר לקרקע, לעומת מחקר ביקורתי שהתפתח בעשורים האחרונים בארץ, המדגיש את המקום המרכזי של האדמה בזהות, היסטוריה ותרבות בקרב הבדואים בנגב. אבחן כיצד ייצוג התרבות הבדואית כ"תרבות נוודית" משפיעה על שאלת הבעלות המשפטית על אדמות בנגב. בנוסף, אתייחס לממצאי מחקר אתנוגרפי שערכתי בשאלה כיצד מתארים תובעי בעלות בדואים עצמם את המשמעות של האדמה בחברה הבדואית.

הדיון ייערך בדגש על מסגרות תיאורטיות הנוגעות ליחסי מדינת לאום ועמים ילידים ובאופן ספציפי למאבק עמים ילידים לבעלות על האדמה, ולתיאוריות פוסט-קולוניאליות המדגישות את ההקשר הלאומי-אתני בבדיקת הייצוגים של הקשר לאדמה בתרבות הבדואית בשיח המשפטי והמחקרי. ההרצאה תתבסס על מחקר אתנוגרפי אשר ערכתי בנגב במסגרת עבודת דוקטורט. המחקר כלל תצפיות במשפט בעלות על אדמות בין הבדואים למדינה, ראיונות עם תובעי בעלות בדואים ועובדי רשויות, ומחקר בארכיונים.

חגיגות של רב-תרבותיות: על השימוש בתרבות ובחגים לניהול היחסים הבין-קהילתיים בחיפה

רולי רוזן

באוקטובר 2011 פרסמה עיריית חיפה מודעת ענק על עמוד שלם בעיתון הארץ, שבה הזמינה את הקוראים ל"יום, כרמל, וביניהם עיר מלאת חיים, היסטוריה, תרבות ובילוי". בין השאר הם הוזמנו "לגלות את פינות החמד של הדר – לנשום אוויר ימאים בעיר התחתית" וגם "להרגיש דו-קיום

אמיתי בוואדי ניסנאס". זו היתה דוגמה נוספת לאופן בו משתמשת העירייה ברב-תרבותיות העירונית כאטראקציה תיירותית, וכך גם כמקור להכנסות ולמיצוב ייחודה של העיר.

ההרצאה תתבסס על מחקר לתזה אשר נערך בחיפה בשנים 2009-2011, ואשר עסק באופן שבו מתנהלת חיפה בין השאיפה להיות 'עיר לאום עברית' לבין השאיפה להציג את עצמה כימודל של דו-קיום' או 'עיר רב-תרבותית'. מרכז המחקר היה מעקב אחרי האופן בו משורטטים ומטושטשים גבולות הלאום במרחב האורבאני החיפאי. ההרצאה המוצעת תתמקד באופן בו נעשה שימוש ב'תרבות' כדי לסייע בניהול חיי היומיום במרחב הקונפליקטואלי בעיר, כאשר הוא מסייע להנכיח את ריבוי הקהילות מחד, אך גם כדי לעמעם קונפליקטים ואפליה ולהציג מצג של 'דו-קיום' ושל עיר היחוגגת את הרב-תרבותיות שלה מאידך.

הנחת היסוד של המחקר היא כי הזהויות הקבוצתיות הן הבניות תרבותיות המתכוננות באופן דינאמי במרחב העירוני, ולא תכונות מהותיות סטטיות ופרימורדיאליות. העיר איננה נתפסת כמיכל לשתי קהילות קוהרנטיות, אלא כאתר בו מתקיימות מערכות יחסים מגוונות בין שחקנים שונים, המדגישים או מטושטשים את הזהות של עצמם ושל האחר במגוון הקשרים. המחקר בוחן את האופן בו מובנות הקטגוריות, את המשאים ומתנים על הזהויות המתקיימים באזורי הגבול במרחב העירוני ואת האופן בו נעשה שימוש במושג ה'תרבות' כדי לייצר מנגנוני הפרדה, אך גם כדי להתנגד להם באופן אקטיבי. כך למשל ניתן לראות כיצד אירועי 'חג החגים', המציינים את חג המולד, חנוכה ולעיתים גם הרמדאן, יוצרים מצג של שתי קבוצות נפרדות בעלות תרבויות שונות מחד, אך בו בזמן גם מייצרים מרחב עירוני של חגיגה משותפת וזהות תרבותית דומה מאידך.

המחקר מתבסס על תצפיות אתנוגראפיות, ראיונות עם פעילים ועובדי עירייה, וקבוצות מיקוד של תושבים אשר נערכו בעיר. הוא עושה שימוש בתחומי ידע מגוונים, בהם רב-תרבותיות והשימושים הנעשים במושג, אנתרופולוגיה אורבאנית, זהות לאומית ומדינת הלאום, אזורי גבול, ניתוח טקסים, גלובליזציה וכלכלה, זיכרון עירוני, אזרחות עירונית ועוד.

חשיפת מחיר הרווח: על תפקידן של אתנוגרפיות ארגוניות בעידן הפיננסי

גלית אילון

אתנוגרפיות ארגוניות ממלאות תפקיד חשוב בהעשרת הידע על החיים בארגונים. מזה עשרות שנים אתנוגרפים מתעדים ומנתחים את חיי העבודה היומיומיים המתקיימים בצל מגוון סקטורים ומודלים ניהוליים למקסום רווחים. רבים מהממצאים שהצטברו מצביעים על השלכות החברתיות של המודלים הניהוליים. הם מראים כיצד גועשים בארגונים כוחות תרבותיים, פוליטיים וחברתיים שמצד אחד חורגים מכל הסקטורים, ומצד אחר מבטאים את כובד משקלן ההגמוני של הסקטורים. כמו כן, רבים מהממצאים מצביעים על המחיר האישי שגובה אידיאל הרווח מאלה השייכים לארגונים או קשורים בהם. למרות זאת, במידה רבה קולן של האתנוגרפיות הארגוניות לא נשמע בקרב מנהלים או מדעני הניהול: בזירות שבהן הרווח נתפס כמושג סופי וכמותי – ערך הקצה המספרי שכל התהליכים הארגוניים זורמים אליו ומתכנסים לתוכו – לא מייחסים חשיבות למה שכביכול נמצא "מעבר" לרווח, דהיינו להשלכות ולמחירים

החברתיים שלו בתוך ארגונים. עם זאת, טענתי היא כי באופן פרדוקסלי ייתכן ודווקא בעידן הפיננסי קיים פוטנציאל לשינוי מצב זה. בעידן שבו הישרדותו של ארגון תלויה יותר ויותר באופן שבו אנליסטים וסוחרים בבורסה מפרשים את השלכותיו של הרווח על מחיר המנייה, וכן בעידן שבו קיימת מודעות גוברת לאי-סופיותם של החישובים הפיננסיים בדפי המאזן, מושג הרווח מאבד את כוחו כמושג קצה בארגונים. בהקשר זה, ייתכן שדווקא עכשיו יכול הקול האתנוגרפי להישמע ביתר שאת. מטרת הרצאה זו היא לדון באופן שבו העידן הפיננסי מאתגר את המשמעויות של מושג הרווח בארגונים, ולבחון את ההזדמנות שאתגר זה פותח בפני אתנוגרפים ארגוניים.

תרבות ותרבותיזם בניתוח אנתרופולוגי

עמליה סער

הכנס השנתי של האגודה האנתרופולוגית הישראלית מקיים דיונים ביקורתיים על תרבות מזה מספר שנים. אנתרופולוגיות באקדמיה ערות ורגישות מאוד לשימושים כוחניים ואינטרסנטיים ב'תרבות', ומתלבטות איך לתקשר לציבור את התובנות התיאורטיות המורכבות שלנו על תרבות בלי לגלוש לשפה גבוהה ומנותקת מחד, ובלי לשתף פעולה עם תרבותיזם, מאידך. תרבותיזם הוא שיח אוריינטליסטי וגזעני – המתכחש להיותו כזה – אשר מתמקד בקבוצות מיעוט ומייחס תופעות שונות בהוויה החברתית והפוליטית שלהן ל'תרבות', תוך המעטה במשקלם של גורמים היסטוריים, מבניים ופוליטיים.

בהרצאה זו אתייחס לאטרקטיביות של תרבותיזם בעידן הניאו-ליבראלי הנוכחי, שבו תרבות משמשת בעת ובעונה אחת כמוצר צריכה, ככלי פוליטי וכמעטפת זהות, ואטען שלמרות הייצוגים הוולגאריים שלה, תרבות צריכה להישאר מרכיב מפתח בניתוח של תופעות חברתיות. טענה זו מתכתבת עם קריאות קודמות שנשמעו בדיסציפלינה להוריד את התרבות ממרכזיותה או לוותר עליה לחלוטין, כמו גם עם הפיתוי להפוך אותה להון בתוך הזירה האקדמית. הדיון יתעכב על הפרדוקסים שהעמדות השונות הללו מייצרות ועל ההשלכות התיאורטיות שלהם.

Cultural Discourses of Suffering

יו"ר: קרול קדרון

In keeping with Fassin's critique of the universal semiotics of suffering, recent studies in Psychological Anthropology and Medical Anthropology have explored the way particular – cultural and or subcultural-specific religious, cosmological, and political meaning worlds uniquely mediate the way local and socio-cultural contexts engender particular empowered subjectivities and/or healing practices and the way victims experience the traces of difficult pasts. These studies have depicted differential meaning worlds as constituting not only idioms of distress, but also protective layers and resilient or vulnerable selves. It may be asserted however that research has focused either on psycho-social disorder and the potentially vulnerable self in need of preventive intervention or healing and that we still know little regarding the way cultural meaning systems potentially 'work' to mediate the primary or ontological experience of wellness or illness or the way particular ideational ethos may more 'essentially' constitute an empowered rather than vulnerable self. We may ask, can and if so how do political, religious or cosmological meaning worlds morally valorize suffering or drastically ameliorate the primary taken for granted experience of suffering/coping thereby problematizing our conceptions of wellness, distress, disorder and resilience? When the ethnographer translates and classifies data in accordance with universal therapeutic, moral or ideological discourses of suffering – documenting well or ill selves – what is lost in translation? How can ethnographic methods empirically chart taken for granted and tacit cultural frames and resultant vulnerable or resilient selves that do not correspond with discursively constituted victims of suffering? In the spirit of this year's theme - can diverse ethnographies of culturally mediated suffering and/or resilience provide new insight into the paradox of universalism and cultural particularism at the heart of the anthropological endeavor? Can it provide new answers to the historically loaded epistemological question of cultural essentialism? Finally, can these studies illustrate a middle ground between the much critiqued culturalist

perspective of Culture with a big C and post-colonial critique of the dangers of cultural relativism?

**Culturally Mediating Differential Trauma Descendant Legacies:
Cambodian-Canadian and Jewish-Holocaust Descendant Accounts of Post-
Genocide Distress and Wellness**

קרול קידרון

This study compares the lived experience of genocidal legacies of Cambodian-Canadian and Jewish-Israeli trauma descendants. Despite contextual socio-political and historical differences, both case studies similarly deviate from the Western therapeutic trauma descendant profile of the pathological, publicly enlisted witness in search of redemptive testimonial voice. Set against these similarities, important differences emerge between Khmer and Jewish self-perceived sense of vulnerability/empowerment, lived experiences of memory and forgetting and genocide-related moral modes of being. Findings thereby allow for a grounded deconstruction of the Euro-Western "universalized semiotics of suffering". Focusing herein on descendant accounts of their differential legacies of wellness and distress, the Cambodian sample is found to resist the stigma of pathology, insisting on 'immunity' to trauma related emotional distress, appealing to Buddhist forward looking modes of being and valorized 'forgetting' to account for emotional wellness. In great contrast, Jewish descendants present their Holocaust related 'wound' as trauma-related marker of emotional difference. The Holocaust descendant's emotive scar is interpreted as a Jewish-Israeli culturally valorized form of commemorative re-remembering and as such not experienced as univocally distressing and sacrificially worn as empowering badge of honor. Not only defying reductionist categories of disorder and distress, the 'normalization' of descendants' psycho-social legacy also calls for a reappraisal of the construct of resilience. Findings point to the constitutive role of cultural and religious worldviews as mediating the lived experience of traumatic legacies. The study also raises epistemological concerns regarding

essentialism and the 'particular' limits of universalism. Finally, the comparative method isolates cross-cultural similarities and differences that often remain taken for granted.

Situating the Therapeutic Self: Religious and Secular Cultural Constructions of the Prototype of the Resilient Subject

גליה פלוטקין-עמרמי

The Israeli-Palestinian conflict, particularly the Intifada El-Aqsa and Disengagement from the West Bank and Gaza Strip, engendered mental health projects aimed at strengthening the mental resilience of potentially traumatized Israelis thereby shaping the contours the post-conflict emotional legacies. Based on ethnographic field observations at sites of trauma prevention interventions and written protocols, I compare the constitution of a prototypical resilient individual in the interventions of secular practitioners working with secular Israelis in the aftermath of the Intifada to the practices of religious-Zionist practitioners working with religious evacuated settlers. In both cases, mastery over emotions constitutes one of the most critical qualities of the resilient individual. The resilient self must recognize and connect to his/her emotions while restraining and channeling emotions that might lead to socially undesirable or violent behavior. Despite these similarities, key differences emerge. In the case of secular practitioners, anger management and abstention from violent behavior reflects Western therapeutic thought and cultural ideals of normative behavior, rather than perceptions of moral responsibility nourished in the Israeli particular political context of the conflict. In the case of religious practitioners, the orientations toward emotional restraint stem not only from Western therapeutic perceptions of normative behavior, but most pointedly from the sub-culturally specific Zionist-religious perceptions of the state and the national collectivity. The comparative method most effectively isolates key sub-cultural moral and religious difference while highlighting the constitutive role of diverse religious and political meaning worlds and moral sensibilities in the construction of traumatic legacies in post-conflict socio-political contexts.

DETERRITORIALIZING INDIGENEITY AND THE HOLOCAUST: NATIVE AMERICAN, PALESTINIAN, AND JEWISH DISCOURSES OF SUFFERING AND REDRESS

Jay Levi

How is it that certain experiences of particular peoples, arising originally in specific cultural and historical contexts, are felt to be of such broad moral and political salience that they are deterritorialized from their original cultural milieus and are now deployed transnationally, thereby being appropriated and reterritorialized by other peoples in other circumstances to describe their own struggles? I suggest that in the Twenty-first century “indigeneity” and “the Holocaust” are two poignant examples of deterritorialized culture that, insofar as they are now international discourses that have become part of the global *imaginaire*, are consequently being reterritorialized differently by Native Americans, Jews, and Palestinians. Native Americans and Palestinians have appropriated the paradigmatically Jewish narrative of the Holocaust to characterize their cultural constructions of pain, suffering, and “genocide.” Conversely, Jewish Israelis and Arab Palestinians (together with their supporters in the international community) likewise deploy the quintessentially Native American language and imagery of indigeneity to describe their respective rights and territorial claims in terms of primordial feelings of belonging to the land, the anguish of displacement, and the longing for return. By examining the mutual points of interconnection and disjuncture in the various narratives, the paper explores whether anthropology (with its attention to the comparative method and universality) or ethnography (with its attention to context and particularity) is more suited to study cultural discourses of suffering and redress.

אנתרופולוגיה מעורבת: דיון בשולחנות עגולים על ענייני דיומא

יו"ר: נורית בירד-דוד. מציגי עמדות: עמליה סער, אפרת בן-זאב. משתתפים: כל הנוכחים/ות.

לרגל יובל הארבעים של האגודה האנתרופולוגיה הישראלית אנחנו מקיימים מושב מיוחד זה כהשקה ניסיונית של סדרה רב-שנתית שבה כל שנה יידונו נושאים ציבוריים ואקטואליים להם יכולה קהילת האנתרופולוגית לתרום את מבטיה המקצועיים הייחודיים. והשנה, כמושב הראשון: **האגודה האנתרופולוגית הישראלית: שליחות ומעורבות בזמנים משתנים.**

האם, מה וכיצד יכולה הקהילה האנתרופולוגית לתרום מקצועית לדיון בנושאים חברתיים ופוליטיים שונים? על אילו נושאים? האם הצהרות פוליטיות של האגודה כאגודה משרתות את הציבור ואת מטרותיה שלה? כיצד נוהגות אגודות אנתרופולוגיות בעולם בעניין זה?

מבנה המושב:

- הצגת עמדות.
- פיזור לקבוצות דיון קטנות של כ 8 משתתפים/ות כל אחת (הרכב לפי הגרלה) לחצי שעה.
- התכנסות מחדש, והצגה של כל קבוצה את שעלה בדיון אצלה.
- סיכום על ידי מציגי העמדות.

יהודיות עכשווית: מה בין רוחניות, טקסטואליות וכוח

יו"ר ומתדיין: יובל יונאי

לפגוש מלאך בתל אביב: קידוש העצמי בקורס תקשור

אדם קלין-אורון

במהלך קורס תקשור שהתקיים בתל-אביב באוגוסט-אוקטובר 2006, למדו המשתתפים כיצד ליצור קשר עם ישויות לא-חומריות ולאפשר להן לדבר דרכם. לשם כך נדרשת יכולת להפוך עולם שאינו גשמי לנגיש – הן קולקטיבית והן אישית. בקורס ניכרו שתי מגמות: הראשונה היא תנועה מן העולם החומרי אל עולם רוחני, לא-מוחשי – כאשר הציר, או הכלי, המחבר בין השניים הוא המתרגלים עצמם. המגמה השנייה היא תנועה מפרקטיקות מונחות לפרקטיקות עצמאיות. שתי המגמות מתכנסות לתוצאה אחת, אתוס מקצועי שהוא מטרת הקורס: הפיכת המשתתפים למתקשרים עצמאיים הפועלים בתוך העולם (החומרי) להשגת מטרות ברורות.

הרצאה זו עומדת על הדרך המשולשת בה נעשה הדבר: הקורס משלב בין מערכת פרשנית המוצגת הן בצורה מובלעת והן בצורה מפורשת, לבין חוויות המחזקות את אמינותה של מערכת פרשנית זו, וכל זאת דרך סדרת תרגולים הבנויה ברצף ספציפי. במלים אחרות, הפרקטיקה, הפנומנולוגיה וההרמנויטיקה נשזרות זו בזו על מנת להביא לשינוי ממשי בתפיסת העולם של המשתתפים בקורס. ברמת ההרמנויטיקה, המשתתפים נחשפים לכמה עקרונות חשובים של העידן החדש (New Age), ובמרכזם אופיו האלוהי של העצמי ומציאותו של עולם לא-חומרי הפועל לצד העולם החומרי. פרקטיקות שונות, להן מוקדש יותר מחציו של הקורס, ממחישות את קיומו של העולם האמור, את היכולת ליצור איתו קשר ולהעביר מסרים ממנו אל העולם החומרי, ואת התועלת והדיוק שבמסרים אלו. ברמה הפנומנולוגית, היכולת ל"זרום" עם המסרים, מבלי להשתהות על-מנת לפקפק או לנתח אותם, מפותחת באמצעות התרגולים ובאמצעות מצבים מדיטטיביים אליהם לומדים המתרגלים להגיע – תחילה בצורה מודרכת, ומאוחר יותר, באופן עצמאי.

כך, במהלך מספר מצומצם של מפגשים, הקורס מנצל פנומנולוגיה רבת-עוצמה על מנת לאשש גישה הרמנויטית מסוימת, הגורסת שהיקום הרוחני קיים ונגיש – ושקיום זה הוא מסביבנו ובתוכנו, ולא במקום מרוחק ונשגב. אף אעסוק בקשר בין התקשור לבין המפנה הסובייקטיבי של המחצית השנייה של המאה ה-20, כמו גם לדגש האינדיבידואליסטי של המודרניות הרפלקסיבית (Beck) – שהביאו לעליית העידן החדש בישראל לצד עליית האתוס הניאו-ליברלי בה.

מפגשים מסביב לטקסט מה בין הישיבה הליטאית לישיבה החילונית?

שלמה גוזמן כרמלי

השימוש ב"טקסט דתי", חוצה זירות יהודיות השונות אמונית, אידיאולוגית וגיאוגרפית זו מזו. הטקסט הדתי מוצג במקורות היהדות ובהגות היהודית המודרנית לא רק כיסוד אינטלקטואלי,

אלא כמרכיב בסיסי וחיוני בתוך חיי התרבות והדת, וככלי המכוון זהות, תודעה ותרבות יהודית. על פי האנתרופולוג ג'ק גודי, המקום התרבותי של טקסט כתוב לא נקבע בהתאם למה שהוא מכיל, אלא בהתאם לפרשנות המוקנית לטקסט. גודי מנתח את מקומו של הטקסט במארג התרבותי ומתייחס אליו כאל מחולל תרבות וטוען כי רשתות של תקשורת, מערכות פיקוח, קוסמולוגיה וגבולות חברתיים נבנים ומתחוללים על-ידי הטקסט. בעזרת מחקר איכותני, שבמרכזו מחקר אתנוגרפי ארוך טווח בישיבה ליטאית בירושלים ובישיבה חילונית בת"א, בוחנת ההרצאה כיצד יוצר המפגש עם הטקסט תרבות, משמר ומחדש אותה וכיצד הוא משפיע על התפיסות החברתיות בזירות שונות ומגוונות של תרבות יהודית. בנוסף מתאפשר בעזרת ניתוח ממצאי התצפית מפגש ייחודי בין הלומדים בישיבה הליטאית לתלמידי הישיבה החילונית, בחסות האתנוגרפיה נוצר שיח ייחודי המתנהל בין דפי יומן השדה, שיח בין "יהודיות" שלא נפגשות בשגרה.

"עקרונות הלכתית", "הדרת נשים" ומה שבניהן

ציפי עברי

בתשתיתו של חזון ההנגשה התרבותית של שירותי בריאות בעולם ובישראל מונחת הנחת הנחיתות של אוכלוסיות מסומנות תרבות/דת/גזע/אתניות. חסידי הרגישות התרבותית לא צפו שהכלת קטגוריית ה"תרבות" אל תוך הסמנטיקה והפרקטיקה הרפואית עשויה ליצור תחרות של ממש על סמכות רפואית, ולהביא לעיתים להחלפתה בסמכות דתית. אף על-פי כן, מאבקים על סמכות מהווים התמודדות יומיומית של רופאים/ות המספקים שירותים רפואיים לצבורים דתיים וחרדים בישראל. יותר מכך, דמותם של הרבנים העולה מתוך המחקר האתנוגרפי שערכתי בנושא טיפולי פוריות בתווך הלכתי מאיר את הבעייתיות שבהנחת הנחיתות המיוחסת לנשאי תרבות במסגרת השיח על הנגשה תרבותית. הרבנים בשדה הרפואי הם נשאי תרבות רבי עוצמה המכוונים עצמם כמומחים דו לשוניים ברפואה ובהלכה.

אני מבקשת להתבונן בדילמות פרקטיות ואתיות הקשורות לממשק בין דת ורפואה, ולהאיר את הא-סימטריה ב"נגישות תרבותית" בניהן מתוך פריזמה משולבת. כזו המתבוננת מצד אחד בשתי סערות ציבוריות מתוקשרות שהתעוררו סביב ארגון רבני המציע ייעוץ הלכתי למטופלות/י פוריות – הסערה סביב הדרת נשים גניקולוגיות מכנס הדין בגניקולוגיה מיילדות והלכה, והויכוחים סביב מתן טיפולים הורמונאליים לנשים עם "עקרונות הלכתית" – ומצד שני באתנוגרפיה של היחסים היומיומיים הפחות מתוקשרים בין רופאים, רבנים ומטופלות/ים דתיים.

התבוננות משולבת כזו מגלה דינאמיקות כוח מורכבות, סגנונות מרובים של שיתוף פעולה תוך חיכוך מתמשך בין רופאים/ות פוריות ובין רבנים של פצינטיביות/ים דתיים, ובתוך כך גם מופעים של מחאה על הביטים שונים של יחסים אלו. רופאות/ים ורבנים מקיימים מערכת של בריתות מתחלפות ושיתופי פעולה לא יציבים מתוך ידידות ועוינויות. יחסים אלו מתנהלים מתוך דפוסים א-סימטריים של זכאות ונגישות אל זירות בהן מתכוננת סמכות מקצועית. בעוד שזירות כינון הסמכות הרפואית חדירות ונגישות לרבנים, הזירות בהן מתכוננת סמכויות רבניות אינן

נגישות לרופאים/ות. שיתופי פעולה שורדים כל עוד א-סמטריה שיחנית נשמרת: בין רופאים/ות התופשים עמדה מוצהרת של חוסר בקיאות בהלכה ובין רבנים המכוננים עצמם כסמכות היברידית רפואית-הלכתית. שיתוף הפעולה מתמוטט ברגע שרופא מסמן עצמו כנשא תרבות ואף מפגין ידע הלכתי במקביל לידע הרפואי שלו. בתוך הקשר טעון זה סוגיות הקשורות לבטיחות הטיפולים הרפואיים הופכות למאבקים על סמכות.

עכשיו ולדורות הבאים: היבטים אנתרופולוגיים של תרבות, נחלת הכלל

וקיימות

יו"ר: לירון שני

מתדיין: אבנר דה-שליט

התחזקותה של התנועה הסביבתית והפיכתה לחלק מרכזי מהתרבות הישראלית העכשווית, הביאה לאימוץ מושגים חדשים מהשיח הסביבתי העולמי. התרגום המקומי של מושגים אלו טען אותם במשמעויות מקומיות, המנהלות דיאלוג מורכב עם השיח הגלובלי. מושב זה עוסק בשני מושגים חשובים כאלה: 'נחלת הכלל' ו'קיימות'.

נחלת הכלל (The Commons) הוא סך המשאבים והנכסים שאינם קניין פרטי. חלקם (האוקיינוסים, האטמוספירה) הם מרכיבים של המערכת הטבעית. אחרים (ידע מתמטי, פארקים לאומיים, האינטרנט) נוצרו במאמץ קולקטיבי אנושי לאורך דורות. בחברות ותרבויות שונות פיתחו מנגנונים שונים לניהול, פיקוח ושימוש בנחלת הכלל, לא תמיד בהצלחה. לאחרונה אנו עדים לעיסוק מוגבר במושג גם במחקר החברתי בכלל ובאנתרופולוגיה בפרט. 'קיימות' (Sustainability), היא היכולת להמשיך לקיים מצב או תהליך (למשל דפוס מסויים של שימוש במשאבים) לאורך זמן, מבלי שהמשאבים עצמם והמערכת הנשענת עליהם יידלדלו או יקרסו. השימוש שנעשה בשני המושגים בישראל הופך אותם לטעונים, במיוחד כשהם מיתרגמים למציאות של הסכסוך הישראלי-פלשתינאי.

ההרצאה הראשונה במושב מתמקדת בתופעה ותיקה המוכרת לרבים בישראל – בית המגורים המשותף. ההרצאה משתמשת בכלים אנליטיים קיימים לניתוח ניהול משאבים משותפים (CPR), המזהה את החלקים המשותפים בבניין (חצרות, גרמי מדרגות, מעליות וכו') כ'חלל מגורי שיתופי' (חמ"ש), ומציעה הערכה של הכלים הקיימים לעיצוב וניהול חללים כאלה. ההרצאה השנייה בוחנת את יוזמת ההגיונות הקהילתיות שיובאה לישראל מאז שנות התשעים בעקבות הצלחתה במדינות המערב. ההרצאה מתמקדת הן בדינמיקה הקהילתית המתפתחת בגינות אלו, המנוהלות במשותף על-ידי תושבים כנחלות-כלל בעיר, והן במערכות היחסים שנוצרות עם הרשות המקומית במהלך המשא ומתן על ייזום, הקמה, שימור וניהול של גינות כאלו. ההרצאה השלישית בוחנת את המושג קיימות עצמו, את יחסי הכוח מאחוריו ואת האופן בו הוא מעוצב על ידי רשתות שלטון ומערכות שית. ההרצאה הרביעית עוסקת בצורה שבה מתורגם מושג ה'קיימות' לענף שמן הזית משני צדי הקו הירוק, בוחנת את הממשק שבין ארגונים מקומיים לארגונים בינלאומיים, ומאירה את הדרכים בהן מנסים בעלי העניין בענף לשלב בין מושג הקיימות לבין שיווק שמן זית פלסטיני במסגרת הקונספטואלית והעסקית של 'סחר הוגן'. ארבעת ההרצאות מאפשרות מבט רחב ומקיף על האופן שבו היחסים בין התרבות לסביבה מאומצים, מעוצבים ומשתנים.

החלל השיורי: רכוש משותף בבנייני מגורים כנכס קולקטיבי

דני רבינוביץ

המחקר על ניהול משאבים משותפים (common pool resources, CPR), שבראשיתו התמקד בעיקר בקהילות כפריות ובפרקטיקות החקלאיות שלהן, הוסט לאחרונה גם לקונטקסט העירוני, ולמקרי מבחן דוגמת גינות קהילתיות, פארקים עירוניים, מתחמי ספורט עממי ומתקני פנאי אחרים. עבודה זו מרחיבה את יישום תיאוריות ה-CPR לקונטקסט אורבני נוסף, חשוב אף יותר: מתחמי מגורים. חצרות, גינות, אולמות כניסה, מרתפים, חדרי מדרגות וחללים אחרים שאינם נכללים בתחומי דירות המגורים הפרטיות מאובחנים כאן כקטגוריה נפרדת של CPR – חלל מגורים שיורי (חמ"ש – Residual Residential Space, RSS). העבודה, המתבססת על מידע משלושה סוגים של חמ"ש בישראל, בוחנת את כלי הרגולציה הקיימים לצורך ניהול חמ"ש.

טענתה, העולה בקנה אחד עם עבודות קודמות על CPR, היא שכלים משפטיים לרגולציה כזו, חשובים ככל שיהיו כהכוונה כללית, אינם מספיקים. כדי שתהיה אפקטיבית, הרגולציה המשפטית חייבת: (א) לשקף את הצורות בהן בעלי העניין – בעלי הדירות והמשתמשים בהן – מבינים חמ"ש וממסגרים אותם; (ב) להיות מותאמת לתובנות מקומיות של תהליכים מיקרו-היסטוריים; (ג) לעלות בקנה אחד עם הציפיות שיש לבעלי עניין מן הקהילה.

גינון קהילתי כמקרה מבחן לניהול משאבים משותף בנחלת הכלל העירונית

תמר נויגרטרן

גינות קהילתיות הן גינות המוקמות במרחב הציבורי העירוני על ידי קבוצות תושבים, שמטפחים ומנהלים אותן במשותף. הגינות הן מרחבים המיוצרים על ידי התושבים ומשקפים את רצונותיהם וצורכיהם. מעמדן הקנייני מבטא מצב ביניים – שטח ציבורי שמנוהל באופן שיתופי וקהילתי על ידי תושבי העיר כנחלת-כלל. עבור מוסדות השלטון המקומי הערוכים להתמודד עם משטרי הקניין המקובלים בלבד – רכוש פרטי ורכוש ציבורי – מדובר במצב חדש ומאתגר.

ההרצאה תתאר מחקר אתנוגרפי שבוצע בגינות קהילתיות בתל אביב-יפו במשך שנתיים. ניתוח הפעילות בגינות נשען על התיאוריה של ניהול משאבים משותף בנחלות-כלל, והעיסוק האנתרופולוגי בנושא. בעוד מחקרים רבים עסקו בניהול משותף של משאבי טבע בסביבות כפריות ושבתיות, הדיון בניהול קהילתי של משאבים משותפים בסביבה עירונית עודנו מצומצם. המחקר ביקש להאיר על לקונה זו.

עבודת השדה התמקדה בשתי גינות קהילתיות הפועלות בשכונות השונות זו מזו במאפיינים מרחביים, סוציו-דמוגרפיים ותרבותיים – פלורנטין ומעוז אביב. בחינת הפעילות בגינות העלתה כי לפרקטיקות הניהול המשותף שאומצו בגינות יש השפעות קנייניות, מרחביות וחברתיות. מנגנוני הניהול המשותף מתווים את אופן ייצור המרחב על ידי הפעילים, מכוננים את המרחב והחברתי ומשפיעים על היווצרות הון חברתי, קשרים קהילתיים וייצור ידע, מעצבים את כללי

הבסיס להתנהלות המשותפת בנחלת-הכלל ומשפיעים על מחויבות הפעילים ועל גיוס פעילים חדשים.

בנוסף, העבודה בחנה את התפתחות התמיכה העירונית בגינות, ואת היחסים בין הגינות לבין הרשות, ובכך אפשרה להאיר תופעה חדשה בעיר הישראלית, שכרוכה בשינוי משמעותי של דפוסי פעולה עירוניים. ההרצאה תראה כי הממסד המקומי פועל באופן חלקי בלבד להסדרה חוקית ונורמטיבית של מערכת היחסים בינו לבין הגינות, וכי כתוצאה מכך הגינות משמשות זירות למאבקים עם כוח, סמכות והשפעה בין העירייה, כממונה על טיפוח נחלות-הכלל בעיר, לבין התושבים המבקשים ליצור לעצמם מרחבים שבהם יוכלו לממש את זכותם לעיר.

מהי קיימות - אידיאל בינלאומי או מושג מרגיז?

נטע אחיטוב ודני רבינוביץ

'קיימות' היא buzzword, מילה אשר בבת אחת החלה להפציע בכל עבר. בספרות קיימות לה למעלה ממאה הגדרות שונות והאוו"ם הגדירה כ"אידיאל בינלאומי". "אולי במקום הניסיונות החוזרים ונשנים להגדיר את המושג, יהיה זה יעיל יותר להתייחס לשאלות שהוא מעורר", כותבים מחברי המילון של הגיאוגרפיה האנושית. המחקר שלי נענה להצעה זו. הפרופיל האפיסטמולוגי של המושג 'קיימות' והעובדה שהוא ארוג בטווח רחב של מוסדות, דרישות כלכליות וסוגיות רגולטריות, הופכים אותו לאינסטרומנטלי בהסדרת יחסי כוחות בחברה. לא בכדי המשך ההגדרה של 'קיימות' במילון היא: "בתוך מעגלים ביקורתיים ובקרב מי שמעוניין בפרוגרסיביות או בפוליטיקה רדיקאלית של סביבה, השימוש במילה 'קיימות' מרגיז".

המחקר מסתמך על משנתו של מישל פוקו ביחס לידע וכוח. על פי פוקו, פעולת הסדרה שלטונית נעשית על-ידי המשגת מושגים. התחקות אחר ממושג המושגים מובילה לחשיפת הכוח. המחקר חשף שבמערכת היחסים בין האדם לסביבה הלא אנושית, המדע הוא השלטון – הכוח מכונן השיח. בנוסף, האדם מסוגל למדוד ולקבוע את השלכות 'הקיימות' רק באמצעות שימוש בכלים מדעיים, כך שהמושג 'קיימות' נידון להישאר תמיד בחיקו של גוף הידע השלטוני. שלטון המדע, אם כן, הוא שלטון מעגלי – כזה שאפשר "להשתחרר" ממנו רק על ידי שינוי השיח כולו. דוגמה היולית לשינוי השיח כולו אפשר למצוא בהגדרה של ברנארד ראטנר למושג 'קיימות': "דיאלוג מתמשך בין ערכים, דיאלוג שמתריס כנגד וחותר תחת כול הגדרה קונצנזואלית שתינתן לו". על כך מוסיף המחקר כי המושג 'קיימות' הוא צומת של אינטרסים מנוגדים, שעל זכות הקדימה בו מתבצע משא ומתן נצחי בין אינספור גורמים, רשתות שלטון ומערכות שיח.

הקו הירוק והקו המשווה: קיימות ב"סחר ההוגן" המקומי בענף שמן הזית

נתליה גוטקובסקי

ההרצאה עוסקת בתנועת הסחר ההוגן המקומית הפועלת בישראל ובגדה המערבית תוך התמקדות בענף שמן הזית כמקרה בוחן לסחר ההוגן. המחקר מבוסס על עבודת שדה אתנוגרפית שהתבצעה בקרב הארגונים החברתיים לצד השחקנים המרכזיים בשדה הסחר ההוגן המקומי בין השנים 2008-2010.

במחקר אני בוחנת כיצד מתורגם המודל הגלובאלי אל המציאות המקומית משני צידי הקו הירוק ביחס למאפיינים חברתיים-כלכליים תרבותיים-סביבתיים, וכן האם המודל של "הסחר ההוגן" מקיים את ההבטחה הגלומה בו של פיתוח וצמיחה כלכלית תוך תרומה לקיימות הסביבתית.

ההיגיון התיאורטי והמתודולוגי של העבודה מעוגן בגישת הכלכלה הפוליטית ויושב בליבן של שלוש סוגיות: גלוקליזציה של אקטיביזם בינלאומי; הזיקות והיחסים בין חברה אזרחית, שוק ומדינה; שאלת ההיתכנות של קיום מודל פיתוח שהשפעתו הסביבתית אינה מגדילה זיהום.

בהצגתי אדון באיתגור הכפול שמציגה התנועה לסחר ההוגן בישראל להגיון הקפיטליסטי-לאומי הישראלי ולמערכת הסחר ההוגן הגלובלית לצד האופן בו נקלטת היוזמה בחברה הפלסטינית על מרכיבי התרבות החקלאית-כלכלית, מסורת חלוקת החלקה החקלאית בירושה המנוגדת להגיון הכלכלי של "יתרון הגודל", הקיימות בייצור שמן זית והפצתו.

המחקר מעלה כי התנועה לסחר הוגן בישראל מאתגרת את טיפולוגיית השיח בתרבות הישראלית המבוססת על קטגוריות הלאום כבסיס ל"חברה" וכן את ההיגיון הצרכני המבוסס על קפיטליזם לאומי. לצד זאת, התנועה לסחר הוגן בישראל מאתגרת את ההגיון של מערכת הסחר ההוגן העולמית הן ביחס ליישום המודל עם קבוצה לאומית איתה מתקיים קונפליקט והן לצד ביסוסו כמודל שאינו חוצה יבשות אלא מבוסס על קיימות מקומית-אזורית. אצל הפלסטינים בגדה, הסחר ההוגן מציע מודל המאתגר תפישות כלכליות תרבותיות מסורתיות בענף הזית, ומבצר את הסולידאריות של החברה הפלסטינית בינה לבין עצמה ועם גורמים תומכים בעולם.

מנהיגות וכריזמה בקהילות רוחניות עכשוויות

יו"ר ומתדיינת: תמר אלאור

בחינה של קהילה רוחנית כריזמטית בתוך הקשרה הלאומי-חילוני, מזמינה מבט על מציאות חברתית גמישה. מציאות בה "תרבות" מעורערת, מוגדרת מחדש ומעוצבת באופן מתמיד בתוך הקהילה ובין הקהילה לסביבתה. במרכז התהליכים האלו עומד המנהיג הרוחני; יחיד העושה שימוש פעיל במשמעויות התרבותיות של האמונה, המסורת והמבנה החברתי מתוקף סמכותו הכריזמטית. האופי המהפכני, היצירתי והמשחרר של הכריזמה – כפי שמתבטא בכתביו של ובר (Weber) – מזמין חקירה שלה במצבים חברתיים דינאמיים, שבהם עצם טבעה ותכונותיה עומדים בספק.

במושב זה נציג שלושה מחקרים אנתרופולוגיים המבקשים לדון בכריזמה במצבים אלו. ההרצאה הראשונה תדון בכריזמה בסיטואציה של התפרקות שתי קהילות של התחדשות רוחנית יהודית בישראל. השנייה, תבחן את הכריזמה כאשר היא עומדת למשא ומתן ותחרות בין שני שחקנים שונים במסדר סופי בגליל. ההרצאה השלישית, תעסוק במנהיגות הכריזמטית ובמפגש שלה עם מודלים דמוקרטיים מערביים בקהילה רוחנית בעלת מאפיינים סופיים במערב קנדה. הבחינה של הכריזמה בסיטואציות בהן היא מאותגרת מפנים הקהילה ומבחוץ לה, כפי שנדון בשלוש ההרצאות, תציע ניתוח של פרשנות תרבותית, תיווכה והבנייתה בקהילות רוחניות עכשוויות.

"כריזמה, רוחניות וטיפוסים סימבולים בשתי קהילות של התחדשות רוחנית יהודית בישראל"

רחל ורצברגר

בהרצאה זו אדון בשאלת התפרקותן של שתי קהילות של התחדשות רוחנית יהודית: קהילת המקום וקהילת בית חדש. שתי הקהילות התאפיינו בניסיון להביא לחידוש רוחני ליהדות על ידי השילוב, מבחינה הגותית וטקסטית, בין המסורת היהודית לבין רוחניות העידן החדש, ובפנייה אל המיסטיקה היהודית – קרי לתורת הקבלה והחסידות – לצורך מימוש. אורך חייהן של שתי הקהילות היה קצר, ושתייהן התפרקו תוך 5-6 שנים ממועד הקמתן. בהרצאה אקשור את התפרקותן של שתי הקהילות לשלושה מימדים בפעילותן: הדגש על אקספרסיביות, היווצרותן של מרחב לימינאלי (או לימנואידי) והפרפורמנס של מנהיגות כריזמטית. באמצעות המושג "טיפוס סימבולי", הקושר בין הלימינאלי לכריזמטי (1985 Handelman), אבקש להציע פתרון לשאלת התפרקותן של שתי הקהילות.

"דרך הידע ודרך השלום": משא ומתן על הכריזמה במסדר סופי בגליל

גיא שלו

באמירה המיוחסת לאבו-יזיד אל-בסטאמי, מראשוני ההוגים הסופים, נאמר: "מי שאין לו מנהיג, השטן הוא מנהיגו". על רקע המסורת הסופית שבליבה ה"הליכה בדרך" אחרי המנהיג הרוחני הכריזמטי, מצאתי במסדר בגליל שתי דמויות התובעות ייחוס של כריזמה – השייח' ובנו. הסתירה בין הציפייה התרבותית לבין המציאות החברתית בקהילה הקטנה מהווה מרחב של פעולה בו מנוהלת הכריזמה. באמצעות בחינה של הפרקטיקות המשמשות את השחקנים הללו לייצור הכריזמה בתוך ההקשר המסורתי-סופי והפוליטי בו נתון המסדר, אבקש לדון מחדש בכריזמה כתוצר של משא ומתן על מרכזיות חברתית. בהתבסס על עבודת שדה, הרצאה זו מבקשת לבחון מחדש את מושג הכריזמה הקלאסי של ובר (Weber) לאור הספרות האנתרופולוגית העכשווית העוסקת ב"כריזמה המיוצרת" והתפיסה של מרכז ופריפריה בסוציולוגיה של אדוארד שילס (Shils). הכריזמה, על-פי שילס, אינה תכונת אישיות אלא מוענקת לדמויות הכריזמטיות על-ידי חסידיהן על שום חיבורן לגורמים "קובעי הסדר" בעולם. האופן שבו השייח' ובנו מרכזים את פעילותם סביב מהות הידע הלגיטימי במסדר ובאסטרטגיות ההתמודדות עם הקונפליקט הישראלי-פלסטיני מסמן את שני האתרים הללו כ"מרכזים מפיחי הרוח של החברה".

פעולות ההבנייה של המרכזיות החברתית בשני האתרים מתקיימות לעיתים בשיתוף פעולה ולעיתים מגיעות לכדי חיכוכים גלויים. ב"דרך הידע", המשמעות המסורתית של הידע שאותה מטיל השייח' המבוגר עומדת למבחן שוב ושוב למול הסמכות המודרנית של ההשכלה האקדמית של הבן. באופן דומה, ב"דרך השלום", הגישה המתריסה והבלתי מתפשרת של האב כלפי שני הצדדים בקונפליקט הישראלי-פלסטיני מאיימת ומאוימת באופן מתמיד על-ידי ההתנהלות הפייסנית והפעילות הפוליטית האינטנסיבית של הבן. כך, ממצבים השחקנים האלו את עצמם במרכז המציאות החברתית של חסידיהם ונתפסים כקשורים בכוח המיסטי המשויך לידע הסופי ובכוח הפוליטי-כלכלי שב"תעשיית השלום" הישראלית-פלסטינית.

האם השייח' והמורידים יכולים לבנות קהילה דמוקרטית? כריזמה ובניית קהילה רוחנית חדשה

בקולומביה הבריטית, קנדה

חן ברם

קהילת הקבזה, הפועלת כשלושים שנה במערב קנדה, התגבשה סביב מורט יגאן (Murat Yagan) מנהיג כריזמטי ממוצא אבחזי-צ'רקסי שהיגר מטורקיה לקנדה בשנות השישים. יגאן נולד בטורקיה ב-1915 והיגר לקנדה בשנות ה-60. הוא הוכר כשיחי צופי בונקובר ע"י ראשי המסדר המוולבי (Mevlevi) מקוניה שבטורקיה, אך יצא לדרך עצמאית משלו וגיבש סביבו תלמידים שיצרו קהילה פעילה בקולומביה הבריטית. יגאן פיתח את תורת ה"אהמסטה-קבזה" (Ahmessta- Kebze – The knowledge of the art of living) שם המתייחס

למסורות צ'רקסיות עתיקות. לצד מסורות אלו השיטה קושרת יחד צופיות, נצרות ו"רוחניות חדשה" של הניו-אייג'.

קהילת הקבזה מורכבת ברובה מאזרחים קנדים ואזרחי ארה"ב, ילידי צפון אמריקה מהמעמד הבינוני-גבוה, והיא פועלת בסביבה הדמוקרטית הקנדית. האם ניתן לגשר בין המודלים המסורתיים של יחסי מנהיג-מונהגים שמהם שואבת תורת הקבזה, ובמיוחד המודל הצופי, לבין המודלים של דמוקרטיה שיתופית ומודלים קהילתיים של החברה הקנדית המערבית והנוצרית ברובה בסביבה שבה פועלת הקהילה?

בהרצאה זו אבחן את המשמעות של מנהיגות כריזמטית והתארגנות קהילתית במקרה של הקבזה, ואנתח את הניסיון שנעשה במקרה זה לגשר בין המודלים המסורתיים לבין העולם הדמוקרטי-מערבי. אציג את האופן שבו משולבות סמכותיות הנשענת על כריזמה עם תוך ביזור סמכויות והתרחקות של המנהיג ממעורבות יומיומית הנשען על פירוש מחודש של מושג ה"elder" – זקן הקהילה. אטען כי מודל זה מאפשר גם שימור של מקום המנהיג המבוסס על כריזמה אישית וייחודית וגם מיסוד ובניית מוסדות קהילתיים, שבו בזמן מבוסס על כריזמה זו אך גם מותאם לסביבה המערבית ולהקשר התרבותי המקומי. מרכיבים אלה אפשרו את המשכיות הקהילה, אך הם גם יוצרים שאלה לגבי יכולת חבריה להגשים את שאיפת יגאן להפיץ את התורה למעגלים רחבים יותר.

אנתרופולוגיה כפרופסיה

יו"ר: אורית אבוהב

**סיפורים שסיפרו לי אנתרופולוגים: על קריירה, מוטיבציות, מהלכי חיים
אורית אבוהב**

בהרצאה זו אתמקד במהלכי חייהם של אנתרופולוגים ישראלים ובאופן בו נטוּתה הקריירה כאנתרופולוג מקצועי, כחוקר, כמפרסם, כמרצה וכמתפרנס. התעניינתי בדחפיו, במניעיו, בניתוב הקריירה שלו, בדילמות שבפניהן ניצב בצמתים שונים בחייו ובכוחות שהשפיעו עליו.

החומר מתבסס על ראיונות עומק עם כחמישים אנתרופולוגים שערכתי במסגרת המחקר לדוקטורט בתחילת שנות האלפיים בו והתעניינתי כיצד הפכו לאנתרופולוגים בעלי זהות מקצועית מגובשת ומובחנת. בשיחותיי עם המרואיינים יצאתי מהשאלה "איך נהיית לאנתרופולוג" ועברתי איתם את התחנות המשמעותיות שביקשו לציין בסיפור מהלכי חייהם. הם הציגו את הרקע שבו גדלו, הסביבה החברתית והתרבותית שבה התחנכו, המשפחה ומהלכיה, תהליך ההכשרה האקדמי וההחלטות שקיבלנו בצמתים חשובים של חייהם.

מצאתי כי באנתרופולוגיה הישראלית היו שלושה דימויים מרכזיים בשימושם של אנתרופולוגים לתיאור משיכתם לאנתרופולוגיה:

- (א) אנתרופולוג **כמהגר**: נוודות, שוליות ורב תרבותיות;
- (ב) אנתרופולוג **כמחויב**: מעורבות, הזדהות עם 'אחר', עיצוב זהות אישית;
- (ג) האנתרופולוג **כסקרן כלפי ה'אחר'**.

מודעות אתית

הנרי אברמוביץ

קודים של אתיקה הם הצהרה חשובה בדבר הנורמות והערכים של המקצוע שלנו וחיוניים בחינוך הדורות הבאים של אנתרופולוגים. בהרצאה יבחנו מאפיינים מרכזיים של קודים אתיים שונים (AAA, ASA, Brazil, Australia, etc). מחקרים מראים שלקודים האתיים הרשמיים יש השפעה מועטה בלבד על העשייה האנתרופולוגית ובמניעתם של הפרות. ניתן להשוות מודעות אתית לשרירים אשר חייבים להישאר בשימוש תדיר, אחרת עלולים הם להיות רופסים במצבי חירום. בהרצאה יוצגו הצעות שונות על מנת לעורר מודעות אתית תוך התבססות על המסורת היהודית ועל דרכי הקריאה התלמודיות.

כשאופקים אינם נפגשים – מבוכה, עמימות ובלבול במפגש בין חוקר למרואיין

דרי נעמי וינר-לוי דר' אריאלה פופר-גבעון

ישבתי יחד עם סו (מתארת וינר-לוי), בפינה שקטה של השוק בלאו צ'אי, סוגרת את הטייפ לאחר שזו סיימה לספר את סיפור חייה. חשתי שאין מילים בפי, מחשבותיי היו סבוכות והתמלאו מבוכה וסימני שאלה. איך מתחבר הסיפור שסיפרה לדמותה התוססת? חשתי שהכרתי היטב את סו, מדריכת תיירים משבט הה'מונג, עימה ביליתי תקופות ממושכות תוך שאני מבקשת ללמוד על חייהן שלה ושל עמיתותיה. תחושת ההיכרות וההבנה שחשתי נמוגה ונעטפה סימני שאלה, והאופקים של הסיפור שלה והפרשנות שלי לא הצליחו להתמזג.

לאחר שסו סירבה בהתחלה לספר את סיפור חייה בטענה שאלה "אינם מעניינים", היא שטחה סיפור חיים טראגי, עמוס קשיים, מסע ארוך, לינה במערות מוכות שדים, מיתות משונות, ניסיונות לרצח בתוך המשפחה, מספר ניסיונות התאבדות שלה וייסורים. הפער בין הופעתה העליזה של סו לבין הסיפור שסיפרה, חוסר ההלימה לכאורה בין ההיבטים הדרמטיים (מדוי של הסיפור והאופן המאופק שבו סופר – העלו מבוכה ובלבול. האם סיפור זה הומצא בכדי לספק סיפור "טוב" לחוקרת זרה? האם שטחה סו בפני המראיינת את ה"אמת שלה"?

אותה תחושה – שהאופקים של החוקר ואלה של הנחקר אינם נפגשים (Gadamer, 1960) – אינה מדוברת על-פי רוב בספרות האנתרופולוגית. רגעים אלו נתפסים כאינם תקינים פוליטית,

כמבטאים חוסר אמון במרוויינים, או כמשקפים את בורותם של החוקרים בתרבות ואולי גם את חוסר ניסיונם.

כאשר החוקר נתקל בנרטיב שאינו מובן, מעורר ספק או אינו מתאים למה שהחוקר מצפה לו, הוא מובך ותוהה. התפיסה האידילית של ההזדהות עם המידענים והקרבה אליהם – נסדקת. אנו מבקשות להתמקד ברגעים אלה, המעוררים ספק, תהיות וסימני שאלה, ולדון בהשלכותיהם על הידע שאנו מציגים או "מתעלמים" ממנו. פעמים, תגובת החוקר לנוכח הספק, גורמת לדחייה של הנרטיב. הנרטיב עלול להיתפס כמופרך או מדהים מדי, ולהיזרק ל"סל המחזור". פעמים רבות יתכן שהצעד מוצדק. עם זאת, לעיתים דווקא הדברים החדשנים יותר, הפחות ידועים, יהיו אלה שמעוררים שאלות של אמינות, בלבול ומבוכה, וזריקתם או התעלמות מהם – מהווה לטענתנו, את ה'טעות ההפוכה' שהשלכותיה על המחקר ידונו בהרצאה.

The craft of nation building: agents, objects and collections.

יו"ר: תמר אלאור, מתדיין: Prof. Fred R. Myers

A Land and Its Dolls – Israeli Souvenirs and National Identity.

שלי שנהב-קלר

The aim of this paper is to understand the phenomenon of Israeli National dolls in the Israeli cultural sphere, with reference to issues of nation building. This phenomenon [started at the beginning of the 20th century, and lasted till the end of the 80`] will be analyzed chronologically and thematically and decipher the cultural, historical and social processes that influenced and constructed the meanings and symbols of these dolls.

I will interpret the symbolic representational boundaries - the images that were designed and created in the different periods, and those images which were excluded. The paper is based on a broad research that transforms and was curated as a museum exhibition.

Embroidered Palestine.

הגר סלומון

Rich Palestinian cross-stitch embroidery is the group's well known "folk marker". Traditionally embroidered differently both in design and colors by women of each village, thus signifying their very specific locality, in the years following the dramatic events of 1948 and 1967, "Palestinian embroidery" gradually became a unifying form of grieving creativity. In the last decades, and especially following the Oslo Accords, a new form of embroidery evolved - that of the map of Palestine, made to be framed and hang in the center of the house, be it in Palestine or abroad. Based on fieldwork conducted in Jerusalem and its vicinity, this presentation seeks to analyze this dynamic of change framing embroidery as a highly potent folkloric arena, recruiting traditional creativity to express political, national, and gender-related sentiments.

Private Agent Artzi: A Pioneer of style.

תמר אלאור

The story of "the Land of the Bible" is retold as "the Land of the Sandal" as the two converge in an object known as "The Biblical Sandal". The social life of the thing sandal relates to the milestones marked by Arjun Appadurai (Appadurai

1986). It brings together archeological and linguistic existing (and new) data to move deeper into a cultural analysis of the object. This analysis of the history of the Biblical Sandal up to the present day in Israel, maintains that the thing itself might change and vary (due to new technologies, trends, and desires), but only to the limits of a certain "deep style" that retains specific ethic and esthetics. The tension between treating things as analytic versus heuristic (Henare, Holbraad & Wastell, eds. 2007) is scrutinized in this case study. The full research combines readings of local mythologies, participant observation, interviews, and archival work.

תרבות "התרבות" בהוראת מ"א במגמה לאנתרופולוגיה באוניברסיטת בן גוריון

יו"ר: ניר אביאלי

"תרבות", אשר נתפסה כמושא המחקר העיקרי של האנתרופולוגיה וכמאפיין המרכזי אשר מבחין בינה לבין המחקר ההיסטורי, הסוציולוגי והפסיכולוגי, הוגדרה ונותחה באופנים רבים במהלך יותר ממאה שנות הדיסציפלינה. לקראת סוף שנות ה-80, בשיאו של מהלך הביקורת העצמית החרף המכונה "משבר הייצוג", מושג התרבות עצמו – ולא רק "כתיבת התרבות" (writing culture) – הפך שנוי במחלוקת, דבר שהוביל מספר חוקרים מובילים לטעון כי אין ברירה אלה לוותר עליו. במקביל פנו דיסציפלינות אקדמיות אחרות, בעיקר היסטוריה וספרות, אל מושג התרבות, פיתחו את התכניות ל"לימודי תרבות". בעשור השני של המאה העשרים ואחת, ממשיכה התרבות להעסיק, לאפיין ולהזין את המחקר האנתרופולוגי, אולם באופנים שונים מאד מאילו בהם הובן והוגדר המושג במקורו.

במושב זה נדון בתרבות "התרבות" במגמת המ"א באנתרופולוגיה באוניברסיטת בן גוריון, דהיינו באופן שבו תופסים ומשתמשים מורי המגמה במושג מרכזי אך טעון ושנוי במחלוקת זה. הדוברים יסבירו בקצרה כיצד הם מבינים, מתייחסים ל- וממשיגים "תרבות" במחקריהם השונים אשר עוסקים בנרטיבים של תרבות, בתרבות בהגירה, וביחסים שבין תרבות לאוכל, למדינת הלאום ולקבוצות אתניות שונות.

פראן מרקוביץ: **Talking about culture**

אסמעיל נאשף: **"תרבות" כמסך עשן**

ג'קי פלדמן: **מתרבות במוזיאון לתרבות המוזיאון**

ניר אביאלי: **אוכל כתרבות**

יוליה לרנר: **על תרגום תרבות ואי-נחת**

אנדרה לוי: **על גבול התרבות**

מליאת נשיאים: מושב סיכום
ארבעים שנות אנתרופולוגיה בישראל: מבחר מבטים

יו"ר: נורית בירד-דוד, מתדיינת: תמר אלאור

דמויות מהעבר ותהליכים סמויים בגיבושה של האגודה הישראלית לאנתרופולוגיה
הרווי גולדברג

על ימיה הראשונים של האגודה וכיצד מקרה ומבנה (כולל מאבק מול סוציולוגיה) השפיעו על התפתחותה

בין מדינה לתפוצות: מספר הערות על היתרון של האנתרופולוגיה
אנדרה לוי

בדבריי, אני מבקש לעמוד על האופן בו האנתרופולוגיה יכולה לתרום להבנת המאפיינים הרטוריים המשותפים למדינת הלאום ולתפוצה המודרנית. אדגיש בעיקר את העקרונות הרטוריים המשותפים בדבר אחידות תרבותית וגבולות מסוגרים היטב. בד-בבד, אציע לבחון מספר עקרונות רטוריים המייצרים מתח בין שתי קטגוריות אלו, כפי שמתגלים בחיי היום-יום.

האגודה האנתרופולוגית והסכסוך
דני רבינוביץ

העניין והעיסוק האתנוגרפי בפלסטינים נוכח בעשייה האנתרופולוגית בישראל באורח כמעט רצוף. ההרצאה, ההולכת בעקבות מאמר בנושא זה שהתפרסם ב-2011 ב- Annual Review of Anthropology, מעלה מאפיינים למעורבות אנתרופולוגים ישראלים בסובייקט הפלסטיני, ממסגרת אותה כחלק מהעניין האתנוגרפי הכללי בפלסטין ובפלסטינים ומציעה רפלקציה על הופעתו של אדוארד סעיד כאורח הכבוד של כנס האגודה הישראלית לאנתרופולוגיה שנערך ב-1999 בנצרת.